

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**COLLATIO-||NVM SACRARVM|| LIBRI VIII.|| Tilmanni
Bredenbachij S. Th. D.||**

Bredenbach, Tilmann

Coloniae Agrippinae, 1592

VD16 B 7378

Liber tertius.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-65002](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-65002)

COLLATIONVM
SACRARVM LI.
BER TERTIVS.

INSIGNES ET IVCVN-
DAE HISTORIAE DE MIRABI-
LIBVS QVIBVS DAM, QVAE CIR-
ca venerandas Christi seruatoris, Deiparae vir-
ginis, SS, Apostolorum aliorumq; sanctorum
imagines, antiquitus contigisse probatis-
simi authores referunt, & partim
nostro saeculo conti-
gerunt.

Constantini cognomento Porphyrogeniti in Chri-
sto Romanor. Imperatoris narratio, collecta ex
historia de non manufacta imagine, missa ad Abaga-
mam, & ex Edessa translata in beatissimam urbium
Constantinopolim.

De auctoritate huius historiae.

HVIC narrationi in hac loco in Simeone Meta-
phrasae annotauit reuerendissimus Perona E-
piscopus Aloysius Lipomanus, minime dubia fides ha-
benda est, cum quod apud Graecos, ut ex eorum Mi-
neae constat, celebratur festum exportationis ipsius i-
magine, ex Edessa ciuitate ad urbem Constantinopo-
litanae tempore Romani Imperatoris: cuius filij
saere duo praesens, scilicet author Constantinus &
Roma-

Romanus, qui etiam dum pater viueret, appellabatur & ipsi Imperatores: tum quod & Euagrius in Ecclesiastica sua historia, et secunda Nicena Synodus ipsam Euagrii historiam, & alios super hoc in ueritate allegando, abunde tractant.

Hec Aloysius: Videat etiam lector Adrian. Pontificis Maximi scriptum, quod habetur Tomo tertio Conciliorum postremae editionis cap. 8. Denis Laurent. Surium in uitis sanctorum 16 Augusti.

CAP. PRIMVM.

NON solum comprehendere non poterat patri coeternum Deum uerbum: sed eius quoque plura, uel omnia eius opera reguntur eadem caligine incomprehensibilitatis, neque ea solum, quae constituit, hoc uniuersum architectans: sed etiam, quae in assumpta per oeconomiam mensura nostri corporis nobiscum uersatus, fecit primam illam & unicam potentiam suae diuinitatis, unde oportet omnino, qui seipsum non ignorat, & quae sunt supra ipsum, se mensuram non agnoscit, non gloriari in immensum, neque stolidè ingredi per inane, nec contendere se omnia scire, neque ignorare, quae ipse non comprehendat. De hac igitur expressa forma eius, qui fuit Deus & homo, quae impressa sine pictura, admirabili eius, qui fecit uoluntate, in contexta veste, quae eam suscepit, tunc quidem missa fuit ad Abagarum ad curam

curationem: nunc autem Edeffa ad hanc vrbiū
 reginam, certo omnino Dei consilio & prou-
 dentia ad eius salutem & custodiam est trans-
 lata, vt ex ijs, quæ sunt pulchra & honesta, ni-
 hil ei deesset, cum debeat omnes vincere in
 omnibus: existimo oportere eum, qui est pius
 & iustus auditor & spectator, singulorum qui-
 dem historiam singulatim vt sciat, postulare,
 & antiquæ narrationis velle certam & non
 dubiam accipere sententiam: Causam au-
 tem, quomodo ex gutta humida absque co-
 loribus & arte picturæ impressa fuit forma
 valens in panno ex lino contexto, & cur quod
 est contextum ex materia, in quam tam facile
 cadit interitus, interitum tempore non acce-
 pit, & quæcunque alia is, qui res aggreditur
 naturaliter, solet diligenter perferuari, relin-
 quere Dei sapientie, ad quam non potest acce-
 dere vt qui sciat, quod si quis accuratè omnia
 contenderit apprehendere, exturbatus in perfe-
 ctam ignorationem, & præcipitatus in pro-
 fundum incomprehensibilitatis, veniet in pe-
 sculum, ne in ijs, quæ sunt præcipua, patiatur
 naturam pauca nolens concedere. Quotquot
 ergo in fide recti, & ardentiori zelo huc con-
 uentis, agite adeste, & narrabo vobis ea, quæ
 oportuit perscrutatus examinatione, &
 non sine labore versatus in inquirenda veri-
 tate, tam ex ijs, qui historias conscripsere,
 quæ ex ijs, qui illinc ad nos venere, quæ tan-
 quam

quam in arcanis dicebāt apud eos conseruari,
 memoria exactè potui cognoscere.
 Cap. 2. Cū Dominus & Deus & Saluator no-
 ster Iesus Christus ad genus nostrū erigendi
 apud nos versaretur, erat, vt dicit Propheta,
 (Psal. 71.) multitudo pacis in terra, & fuit,
 dissipatus multorum principatus & admini-
 stratio, cū tanquam ab vna Zona, Romano
 imperio cinctus esset vniuersus orbis terrarū,
 subiectus esset vni gubernatori. Ideo erat om-
 nium cū omnibus secura congressio: neque
 sibi videbantur homines terram habitare di-
 uisam, sed vt quæ ab vno Domino posside-
 tur, & esset tota vnius opificis: & collum pri-
 mo illi seruo inclinantes, pacem inter se age-
 bant. Quamobrem, qui tunc erant Edessæ To-
 parcha Abagarus, erat Aegypti præfidi notus
 & amicus, & alterius ad alterum veniebant
 vtrique ministri. Quocirca illo quoque tem-
 pore, quo Dominus noster & Deus paternam
 implens voluntatem, salutarem doctrinam
 proponebat hominibus, & per insignia mira-
 cula ad fidem in eum habendam, conuentebat
 homines: accidit vt quidem ex ministris Aba-
 gari, nomine Ananias in Aegyptum vadens
 per Palæstinā in Christum incidere, & eum
 procul contemplaretur, verbis ab errore at-
 hentem multitudinem, & quæ omnem
 perabant opinionem, facientem miracula.
 Postquam ergo iter suum confecisset in A-
 gyptum

gyptum
 us redi
 tum diu
 vexas
 caliam
 bum ser
 tur dolo
 (aderat
 propter
 tabilis
 perin le
 ad eum
 proptere
 pollet c
 ille quo
 queretur
 in eiden
 vltim d
 integros
 dentem
 miate.
 Cap. P
 poss cog
 no muel
 erat & a
 rem in tr
 quæ ei co
 ter nunci
 hausui
 gyp

gyptum & iis, quæ mandata fuerant tracta-
 tus rediret, cum recordaretur dominum su-
 um diuturno articulari morbo tyrannicè
 vexari, & nigra lepra consumi, & duplicem
 calamitatem vel multiplicem potius mor-
 bum sentire, quod & articularum affligere-
 tur doloribus, & lepræ malis cruciaretur,
 caderat autem pudor quoque deformitatis,
 propter quam ab hominibus non erat adspe-
 ctabilis: & neque solummodo erat ferè sem-
 per in lecto, sed amicos etiam qui veniebant
 ad eum adspiciendum, præ pudore calabat)
 propterea hæc laboravit scire diligentius, ut
 posset certè renunciare domino suo, quo
 ille quoque fortè per eum sanitatem conse-
 queretur. Invenit ergo rursus Dominum
 in eisdem locis mortuos excitantem, cæcis
 visum donantem, claudos ad ingrediendum
 vias egros efficientem, sanosque & firmos red-
 dentem omnes, qui aliqua laborabant infir-
 mitate.

Cap. Postquam ergo persuasum habuit, & a-
 pte cognovit hæc fieri à Domino, ea Abaga-
 ro angelus significavit: & pluribus ea, quæ vi-
 dete & audierat, edocuit. Quamobrem ut qui
 rem in transitu comparasset maiorem, quàm
 quæ ei commissa fuerat, & ut qui bona affer-
 ret nuncia, benignissimè fuit exceptus, & ha-
 bitus fuit vnus ex maximè beneuolis. Et quo-
 niam

niam qui alicuius rei desiderio teneretur, tan-
 quam rapinam existimat, si quod promissum
 fuerit, differatur, re, quæ narratur, & spe ipsius
 hominem excitante: vehementique studio in-
 citatur ad venandum id, quod significatio sua
 rit: idcirco est Abagarus excitatus, ut litteras
 accerferet, qui talia dicebatur posse curare. Et
 protinus scripsit ad Dominum eam, quæ vult
 que circumfertur, epistolam: Abagarus Thero-
 parcha Edessæ, Iesu Saluatori, qui bonus excu-
 tus est medicus in ciuitate Hierosolymorum
 salutem. Auditione accepi de te, & de tuis co-
 rationibus, ut quæ à te fiant sine medicamen-
 tis & herbis: & ut fertur, cæcos facis videre,
 claudos ambulare, leprosos mundas, immunda-
 dos spiritus & dæmones expellis, & eos curas
 qui diuturno fuere morbo vexati, & mortui
 excitas. Cùm autem hæc omnia de te audiu-
 sem, duorum alterum mihi venit in mentem,
 ut cogitarem, vel te esse Deum, & cum cæcis
 descenderis hæc facere: vel te esse filium Dei.
 Propterea ergo ad te scribens rogavi, ne gra-
 ueris ad me venire, & morbum, quo laboro
 curare. Etenim audio Iudæos aduersus te ma-
 murare, & velle tibi malefacere. Est autem
 hi ciuitas minima & honesta, quæ vtriusque
 nobis sufficiet, ut in pace in ea habitemus.
 Quoniam ergo Ananias, & suæ in Dominum
 benevolentia aperta præbuerat inditia, &
 rectè sciebat, & purgandi artem callebat,

eum ad Iesum talem misit Epistolam, mandans ei, ut si literis Christo persuadere non posset, ut ad ipsum veniret, eius quidem certè forme similitudinē accuratè descriptam ad eum deferret, non solum per auditum, sed etiam per visum, qualis sit hic magnorum opifex miraculorum.

Cap. 4. Cum autem qui missus fuerat, pervenisset in Iudæam, inuenit Christum sub dio disserentem cum populo, qui confluxerat, & prodigiōsè facientē insignia miracula. Cum vero propter multitudinem eorum, qui propter diuersa, quibus opus habebant, venerant, non posset Ananias Iesu appropinquare, in quandam petram, quæ parum eminebat à terra, non procul à loco, in quo Iesus versabatur, ascendit & assedit. Et cum ei fuit manifestus IESVS, quem populus abscondebat, cæteroque supereminuit, statim in illum quidem oculos, in chartam autem manum desigebat, & cum qui cernebatur, describebat similitudinem. Hac autem cognouit Iesus spiritu, & cum Thomam accersisset: Vade, inquit, in illum locum, & hominem, qui sedet supra petram, & meam formam describit, adduc ad me, afferentem etiam, quam habet ad me epistolam, ut id impleam, quod præcepit is, qui misit. Vadens ergo Thomas, & cognoscens Ananiā ex eo quod audierat, quid cum esset inuenturus facientem, duxit ad Iesum. Priusquam

N

quàm

quàm autem ab eo acciperet epistolam, dicitur
 ei Christus causam cur ad se venisset, & quomodo
 contineret epistola. Deinde cum eam accepisset,
 set, & perlegisset, alteram epistolam rescripsit
 ad Abagarum his verbis: Beatus es, o Abaga-
 re, qui in me credidisti, cum me non videres.
 De me enim scriptum est, quod qui me viderunt,
 in me non credunt: & qui non viderunt me,
 ipsi credent, & vivent. Quod autem ad te
 scripsisti, ut ad te veniam, oportet me hic con-
 nia implere, propter quæ huc sum missus.
 Et postquam implevero, assumi ad eum, & re-
 misit me, patrem. Postquam autem sicut
 sumptus, mittam ad te vnum ex meis discipulis,
 lis, qui tuum morbum curabit, & vitam æternam,
 nam, & pacem tibi præbebit: & tuæ salutatis
 cauebit, ut nullam eam possit superare inimicus.

Cap. 5. Cum Ananias Christus eam tradidisset
 epistolam, quoniam videbat eum sollicitum
 ut alterum domini sui exsequeretur mandatum,
 tum, nempe ut ad eum deferret illius formam
 similitudinem, cum aqua faciem ablueret,
 deinde humorem, qui ex ea descendebat,
 dato ei mantili absterxisset, diuine promissionis
 supra rationem, ut eius figura in eo imprimere-
 retur, & cum eam tradidisset Ananias, iussit eum
 Abagaro, ut & eius solaretur desiderium
 morbum reprimeret. Postquam ergo cum
 reuertens Ananias, peruenit ad ciuitatem

ropolitanorum, quæ Saracenorum quidam
 voce dicitur Membich, Syrorum autem Ma-
 bus, cumque extra eam ciuitatem diuertisset
 adolescens, in cumulo regularum recenter fa-
 ctarum, qui illic iacebat, sacrum illum pan-
 num occultrauit. Circa mediam verò noctem
 visus est ignis plurimus illum locum in or-
 bem circundare, ad eò vt intra ciuitatem vide-
 rentur omnia circum circa ardere, & de se iam
 timentes, exirent, vt inquirerent de eo, quod
 videbatur, incendio. Illic autem inuentum
 comprehenderunt adolescentem, vt qui hoc
 admisisset facinus, & de re eum sunt sciscitati,
 & quisnam ipse esset, & quò iret, & vnde ve-
 niret suat percontati.

Cap. 6. Cum vero dubius animi esset adoles-
 cens propter alienam criminationem, tunc de-
 clarauit vndenam esset, & vnde veniret, &
 quid adferret: & significauit se deposuisse in
 regulis, id quod affererat, vnde etiam visa est
 flamma accendi. Statim autem volentes illi
 scire veritatem eorum, quæ dicebatur, cum
 locum essent perscrutati, inuenerunt non so-
 lum id, quod ab adolescente Anania erat repo-
 situm, sed etiam in vna, quæ propè erat, tegula,
 diuinam expressam effigiem, admirabili-
 ter, & supra quàm posset consequi intelligen-
 tia, cum quæ descripta non fuerat forma, in te-
 sta ex eò texta tela còscripta fuisset. Quod cum
 viderent pleni stupore, & admiratione, pro-
 pterea

292 COLLATION. SACRAR.
pterea quod ardens ignis nusquam efflu-
uentus, sed ex claritate, quæ erat in for-
stamma visa esset, emitti regulam quidem,
in se diuinam expressam habebat effigiem,
pud se detinuerunt, tanquam aliquem sacrum
& preciosum thesaurum, ut qui ex eo
viderant coniecissent diuinam, quæ in ea
operationem: primū autem exemplar, & co-
ministrum veriti retinere, miserunt ad
garum. Et nunc conseruatur & in honore
betur apud ei⁹ populi habitatores forma,
est in regula, non descripte formæ non de-
pta, & non manufactæ non manufacta. An-
nias autem cum concessisset iter sibi propo-
tum, aperuit Domino ea, quæ interiora
sunt, ei etiam redditis salutaribus, quæ affe-
bat, symbolis.

Cap. 7. Et hoc quidē est, quod dicitur pla-
bus quod neque remotum est à probabili-
neque bonis eger testibus. Caterū hoc quæ
que exponā, ne quis suspicetur, me, dum
id ignorem, tenuisse alterum. Neque omnia
est mirū, in tanto tempore sæpe errare
riam. Nam in eo, quod est hac in re præcipue
omnes consentiunt, & consentunt, ex
dominica admirabiliter in linteis fuisse
mam expressam; in nonnulla autem rei
cumstantia, seu in tempore differunt, quæ
quidem nihil lædit veritatē, seu prius factū
sit seu posterius. Sic autē habet alterum

que, quod dicitur. Cum, inquit, esset Christus iturus ad salutarem passionem, quando humanam ostendens imbecillitatem, visus est animo anxius, & orans, quo tempore eius quoque sudorem tanquam guttas sanguinis distillasse significat Euāgelium, (Luc. 22.) tunc dicunt eum, cum accepisset à quodā ex discipulis hoc, quod nunc videtur, frustum lintei, stillantes imbres in eo abstersisse, & statim fuisse expressam hanc, quæ videtur, diuinę illius formæ effigiem. Quod cum apud Thomam deposuisset, postquam ascendit in cælos, per Thadæum iussit mitti ad Abagarum, implens id, quod erat ei literis pollicitus. Postquam ergo assumptus esset in cælos Dominus noster Iesus Christus, dans Thomas Thadæo non manu descriptam Domini nostri faciei effigiem, misit ad Abagarum.

Cap. 8. Cum ergo Thadæus peruenisset Edesam, mansit primū apud quendam, qui illic erat, Tadzum, cui nomen erat Tobias. Et ante sermone ex factis volens Christi discipulus scriptum notum reddere Abagaro, eos qui erant agros illius ciuitatis, curauit sola Christi inuocatione. Quamobrem cum fama citò peruasisset (quod quidem solet euenire in ijs quæ sunt cuiusmodi: Res enim quæ sunt admirabiles, & præter opinionem, multos habent, qui eas renuncient) peruenit etiam ad Abagarum per quendam ex eius proceribus, qui vocabatur

294 COLLATION. SACRA R.
eur Abdu, illic scilicet Christi Apostolum
Cum itaque apud se cogitasset ex ea spe, quae
in ipso habitabat, hunc illum esse, quem lectis
suis literis pollicitus est, se ad eum missurum
& cum de Thadæo ipso didicisset perfectius
iussit ut ad se adduceretur. Veniens ergo Thadæus
bias, significavit hæc Apostolo. Ille vero cum
dixisset se in virtute ad eum esse missum, de-
cepit venit ad Abagarum. Cum autem ante
cōspectum eius esset appariturus in sua fra-
te, tanquam in columna, appensa ea Domini
Iesu, quam diximus similitudine, sic ingressus
est ad Abagarum. Is verò cum ipsum proce-
didisset venientem, visus est videre lucem ma-
giorem, quam ut eam ferre posset adspexit, et
diuosque emittebat, quæ ex eius vultu exi-
bant. Prodibat autem ab effigie, quæ erat ei in-
posita. Quamobrem insigni luminis splendore
obstupescit, & veluti coram, quæ sibi ac-
ciderant, oblitus, & diuturnæ membrorum
paralysis, è lecto exsiliit, & resoluta membra
coëgit ei currere obviam. Eique idem accidit
sed alio modo, quod iis, qui in monte Thabor
resplendentem formam Domini viderunt.
Cum ergò ab Apostolo eam accepisset in
gremio, & capiti, labris, & oculis eam imposu-
isset, & nec alias quidem partes corporis con-
tactu privasset, illicò cognovit omnia membra
mirandum in modum roborari, ut quæ in
gationem in melius susciperent, lepram
purgatam

purgatam & fugientem, etiamsi in fronte eius
 aliqua adhuc parua restarent reliquia. Cum
 autem verbum veritatis ab Apostolo didicif-
 set apercius, & de Christi, quæ opinionem su-
 pererant, miraculis, diuinisque passionibus, &
 sepultura, & resurrectione à mortuis, & as-
 censione in cælos, perfectè audisset, & con-
 fessus fuisset Christum verum esse Deum, cum
 rogauit de forma in linteo impressa, quando-
 quidem propius adstans cognouit eam non cõ-
 sistere per colores materiales: & stupebat eam,
 quæ in ipsa erat, virtutem, quæ fecit, vt admi-
 rabili-ter è lecto surgeret, & connumeraretur
 inter sanos. Ad hæc Thadæus declarauit rem-
 p-angoris animi, & eam, quæ ex sudore siue
 colore facta est, transformationem, & vt ad
 ipsam veniret, iussum Domini, & alia quæ-
 ranque præcedens narrauit historia.

Cap. Postquam ergo & ex his, & ex imposi-
 tione manuum Thadæi in nomine Iesu Chri-
 sti, quæ dolorem afferebant, recesserunt, &
 quæ erant dissoluta, quodammodo cõstringe-
 bantur, & deformitas dispergebatur, & omnia
 redibat ad sanitatem: Abagarus in maximam
 omni ex parte adductus admirationem: Re-
 vera, inquit, verus es & germanus IESV filij
 Dei discipulus, qui curabat sine medicamen-
 tis & herbis: Ego tanta in eum sum deuinctus
 charitate & fide, vt nisi ego vererer summam
 Romanorum potentiam, qui non permittunt

iis, qui sunt subiecti eorum imperio, contra
 inuicem arma capere, fortiter aduersus Iude-
 os, qui crucifixerunt Dominum arma mou-
 sem, & eos subegissent. Nunc autem quoniam
 didici eius passionem fuisse voluntariam, &
 persuasum habeo, quod nisi voluisset, ingre-
 di cum nullam habuissent potestatem, nisi
 quero amplius. Rogo autem vt diuinum quo-
 que consequar baptismum, & cum tota domo
 Domino Christo reddar familiaris. Cum enim
 que multa prius effecisset miracula Dominus
 Apostolus, & omnes curasset a morbis suis, pro-
 ter quos is erat etiam, qui primus de eo ha-
 mam retulit ad barbarum, quem liberavit
 podagra, adduxit Abagarum ad diuinam pisci-
 nam: & cum in eo ea fecisset, quæ sunt de mo-
 re, baptizauit eum, & uxorem, & filios, & om-
 nes, qui erant in eius domo. Et egressus esse
 diuina hac aqua expiationis totus mundus
 sanus, repente deletis iis quoque paruis leprosis
 liquiis, quæ erant in eius fronte. Hinc factum
 est, vt omnibus modis colens & adorans hanc
 formæ Domini effigiem, hoc quoque ali-
 adiecerit Toparcha.

Cap. 10. A veteribus Edessæ habitatoribus
 mago cuiusdam Dei insignis ex diis gentili-
 polita erat ante portam publicam ciuitatis
 quam necesse erat adorare omnem, qui vol-
 bat ingredi ciuitatem, & quasdam preces re-
 dere constitutas, & sic intrare vrbis vias &

cos. Hanc ergo eum tunc diruisset Abagarus,
& omnino deleuisset, in eo loco, ubi erat posi-
ta, hanc non manu factam Domini nostri Je-
su Christi imaginem cum in tabula congluti-
nasset, & hac, quod nunc videtur, auro orna-
set, posuit, hæc verba in auro inscribens: Chri-
ste Deus, qui in te sperat, a spe non excidit. Et
statuit, ut quicumque per illam portam erat trā-
siturus, pro illa veteri inutili columna, eum
quem par erat cultum & honorem qui debe-
tur, & adorationem tribueret longè admirabi-
li, & miraculorum effectrici Christi imagini,
& sic ingrederetur ciuitatē Edessæ. Itaque con-
seruatum est hoc huius viri pietatis expressum
monumentum, & Deo dedicatum donarium,
donec in hoc vitæ incolatu mansit Abagarus,
& eius filius, qui regni simul & pietatis pater-
ne fuit successor. Cæterum eorū filius & ne-
pos fuit quidē successor paterni & auiti impe-
rii: non fuit autem hæres etiam pietatis, sed
in pietatem calcibus, ut ita dicam, insultauit,
& ad daemones & ad idola transfugit. Quam-
obrem daemones quoque veluti remunerans,
voluit, quoniam eius auus idolicam illam
deleuit imaginem, eandem asserre condem-
nationem Domini imagini. Sed quod capta-
bat, minimè est assecutus vir fraudulentus.
Nam cum hoc præsciuisset loci Episcopus, ea
qua ipsi licuit vsus est prouidentia. Et quoni-
am locus, in quo sita erat imago, seruabat fi-

guram hemispharij, speciem cylindri re-
rentis, accensa ante imaginem lucerna & in-
posita à tegula, cū calce & coctis lateribus ob-
struxisset loci ambitum, redegit murum in
planam superficiem. Cū igitur non videretur
diuina forma, desistit ille amplius à con-
tu. Idē autem, vt arbitror, statutum est à
ecclesie, vt ante imaginem poneretur regula
ne aliqua putrefactio, quæ sit ex situ adificij
& ex humore calcis, inesset in linteo imaginis
receptaculo, & ex diuturnitate temporis
quid damni acciperet.

Cap. II. Fluxit itaque multum temporis, &
hominum effluxit memoria sacre huius ima-
ginis in columna erectio, ac eiusdem obliuio.
Postquam autem suo tempore Cheldec
rex Persarū, Asiae ciuitates diripiēs, venit
Edessam, & ante eam castrametatus, omni-
mouit machinam, & omne cōparauit in-
strumentum, aptum ad oppugnandum ciuitatem
(fabricatus est namque omnia, quæ pertinet
ad emittenda tela, conquassandos muros,
confringendas portas) in tantum periculum
adducti Edesseni, ipsi quoque excogitabant
quæ poterant, ad sui defensionem. Miserunt
autem legatos quoque ad petendum auxilium
à ducibus Romani exercitus. Illos vero, qui
tunc præerat Romanis copijs, & per se ven-
tatur ab hostibus, non poterat Edessenis mi-
tere auxilium. Literis autē addebat animam
epistolam

epistolam Domini reuocans in memoriam, & veram, quæ est in ipsa prolata sententiam, per quam dicitur, & creditur fore vt conseruetur non direpta ciuitas. Persæ autem cum aperta inuasiõne occultas quoque moliebantur insidias. Et cum procul cœpissent fodere, cogitabant per cuniculos ingredi ciuitatem. Cum verò perinde ac quidam vrinatores sub terra essent intra muros, ex tali causa contigit, vt manifeste fierent insidiæ ijs, qui erant intra urbem. In illa enim vrbe partæ habitabat faber æris intra muros, cuius vasa ænea in domo sublimia sonitum emisissent, Persis sub terra pulsantibus, & pulucrem effodientibus. Cum ergo planè essent inopes consilij, & essent ad extremam redacti desperationem Edesseni ciues, ad Deum confugiunt, & cum dolore cordis & lachrymis ipsum exquirunt. Noctu autem apparet Episcopo (erat verò is Eulalius) mulier quædam honesta & moderata, præstantior, quàm vt homo esset, ei consulens, vt Christi nõ manufactam acciperet imaginem, & cum ea faceret supplicationem: foreque dixit, vt Dominus omnino sua ostendat miracula. Episcopus autè dicebat, se omninò ignorare an sit apud ipsos, an apud alios ea imago. Tunc dicit ei, qui in muliebri apparebat habitu: Supra portam ciuitatis, in hoc loco, hoc modo absconsa fuit hæc imago

¶ Manè ergo Episcop⁹ euidenti visione fretus

tus ad locum veniens cum precibus, & perscrutans, inuenit hanc diuinam integram & incorruptam imaginem, & lucernam, quæ tot annis non fuerat extincta: & in tegula ante lucernam imposita ad eius custodiam, aliam expressam similitudinem similitudinis, quæ hodiernum diem conseruatur Edessa. Cuius ergo sumpsisset in manus hanc diuinam Christi, qui est DEVS & homo, effigiem, melius spe concepta, venit ad eum locum, in quo Persæ fodientes ex æris sonitu deprehecul fuerant. Et cum cœpissent ciues fodere intrinsecus, ubi sibi inuicem appropinquauerunt, illa lucerna oleum instillantes in ignem, quæ fuerat eis paratus aduersus inimicos, & immisissent contra Persas, qui erant in cauitatibus, omnes perdidit. Et cum hinc liberati essent ab insidiis, eadem vsi sunt experientia aduersus machinas, quæ erant extra muros, & eas repente combusserunt, & multos consumpserunt ex iis, qui erant in eis, hostibus. *(Vide Nicep. Callist. lib. 17. cap. 16. hist. Ecclesiast.)*

Iam autem effecti fidentiores, lapides quosque à muris emiserunt, à quibus duces quadam exercitus hostium contigit interim, & alios multos cum eo. Nec id solum, sed etiam ea, quæ extrinsecus à Persis accensa fuit, pyra aduersus eos, qui erant intus, quam oleorum & multarum aliarum, quas immiserant, arborum aiebat infinita materia, effecit diuinam imaginem

imaginis auxilium ferrentis virtus, vt contra ipsos esset qui accenderant. Postquam enim ex alto Eulalius eam è muro suis explicasset manibus, & obiret ciuitatem, repente cum peruenit ad hunc locum, ventus vehemens excitatus aduersus eos, qui hunc rogam accendebant, flammam conuertit: quæ eos percursa fuit & exussit, sicut olim Chaldaeos. *Daniel. 3.*

Cap. 13. Non sunt hæc miracula nullis approbata testibus, aut oratione composita ad aures oblectandas, aut à nobis conficta deceptio: sed tres simul Patriarchæ, Iob Alexandrinus, Christophorus Antiochenus, & Basilius Hierosolymitanus hæc scripserunt, & hæc ita se habere significarunt Theophilo Imperatori, qui factas imagines iniuria affecerat: quando multis ostendentes, quàm sint sacræ & venerandæ imagines, de hoc quoque tractarunt. Licet autem ei, qui velit, ipsam prolixam legere epistolam, & id discere. (*Videat lector 2. Nicenæ Synodi actionem 5.*) Sed Euagrii quoque Ecclesiasticam si quis diligenter legerit historiam, sciet omnino, quanam de hac sacra imagine naret in quarto libro. Scribit enim quod cum alius de causis, Chosdroë, tum ob eam potissimum rationem exercitum duxerit, vt apertè ostenderet, esse falsum, quod à Christianis de Edessa iactabatur ciuitate, eam non posse expugnari ac diripi. Qui cum magnam ligno-

302 COLLATION. SACRAR.
rum struem, & penè infinitam, breui manu militum coëgisset, & ea circumfixisset aduersus muros ciuitatis: deinde terram in medium eorum iniecit, & alios murum ei ex aduerso ædificasset, sicut ad muris Edessæ. Et sic ex superibus locis, supra modum dexteris, erat mox tela emissurus aduersus eos, qui pericula adibant, pro ciuitatis defensione. Quod quidem cum viderent Edesseni, apertè veluti montem excelsum aduersus mœnia, per quem tanquam ex itinere, credebant, hostes esse ingressuros ciuitatem, etsi planè essent perplexi, & nescirent quid agerent, machinantes tamen ipsi quod quæ poterant, aggrediebantur ducere fossam ante murum illum recentem factum, ut possent attingere vallas, qui erant ante aggerem terram in fossam attraherent, & sic magnus ille murus, tanquam somnio effectus cito fundaretur & dissuaderet. Postquam autem soluta quidem esset fossa, ignem verò in aggerem immittentes, à scopo aberrarent, nec potest ignis propterea, quod terra erat consipata ligna adhuc viridia, aliquid apprehenderet cum hanc sacram imaginem in illam recentem ductam fossam tulissent, & ex ea aquam lapidificassent, eaq; rogum & ligna adpersissent effecerunt, ut ignis esset efficax. Et fidei eorum qui hæc fecerunt, opem ferente diuina virtute, facta est aqua igni tanquam oleum, &

ceudit flammam, & consumpsit quidquid apprehendit. Tunc ergo rex Persarum desperans fore, ut vrbs caperetur, cum didicissent vndenam haberent auxilium, processit ad incundam cum eis conuentionem: & percusso foedere pacis, reuersus est in suam regionem.

Cap. 14. Erat autem ipse quoque haud ita longo post tempore beneficium assecutus ab hac sacra imagine, quae hostes eius beneficio affecerat, & suos de medio sustulerat. Eius enim filia, quam daemniacus inuaserat spiritus, & excellerat à statu, qui est secundam naturam, assidue clamabat ab eo vexata: Nisi venerit haec imago non manufacta, id, quod in ea habitat, non esse egressurum. Quod cum rex audisset, & quae in obsidione euenerant, considerasset: (Neque enim cum latuit, quae repente exstitit virtus admirabilis & audacia Edessenorum) scribit statim ad praesidem ciuitatis, & ad Metropolitanum Eulalium, & ad commune ciuitatis, ut statim ad eum mitteretur diuina & maximae virtutis, effigies: adiciens etiam causam, nempe filiae calamitatem, & omnino rogans & instans, ne frustraretur petitione. Illi autem Persicos mores suspectos habentes, & timentes, ne rex Persarum vellet eorum vires dolo surripere, & cauentes, ne eam, in cuius erant tutela, & quae eos beneficio afficiebat, perderent, nec eorum praetextu initam pacem saluerent, capiunt consilium prudens,

¶ & eis

& eis vtile. Cùm itaque omninò aequalis
 quoad eius fieri potuit, similem non depictam
 depictam effinxissent imaginem, misit
 eum, qui petierat. Postquam autè fuerunt
 tra fines Persidis ij, qui afferebant imaginem
 statim per filiam regis exclamavit demò, sta-
 tim exiturum, & muraturum esse habitaculum
 propter eius, qui venit, potentiam, si modo
 uerratur, quæ accessita fuit, imago, & non
 propinquet regie, neq; ciuitati Persarū. Quæ
 à rege magnoperè contendebat, & ab eo
 plex petebat. Cùm rex autem esset pollicitus
 egresso è puella dæmone, & regis filia
 restituta, Chosdroë, siue implere volens dæ-
 monis petitionem, & confirmare quod era-
 pollicitus, siue eius, qui veniebat, extimescentem
 potentiam propter malos & scelestos suos mi-
 res, misit qui iuberent, vt hæc imago reuocato
 retur in suam ciuitatem, è qua exierat, adici-
 à se missis donis ad eos, qui eam miserant. Erat
 ergò apud Edesseos hæc preciosa opes, thesauri-
 rus, qui nō potest exinaniri, imago illa prima
 ria, & non depicta, quæ semper ab eis honora-
 batur, & eos vicissim custodiebat.

Cap. 15. Postquā autem ad hanc urbem regio-
 nam vndiq; confluxerunt, quæ sunt optima
 pulcherima, eratque Dei voluntas, hanc quo-
 que sacram imaginē hic recondi cum alijs the-
 sauris: Romanus, qui erat Romanorum Domi-
 nus imperij, studium adhibet, vt per ipsum ci-
 uitate

uitatum regina hanc consequatur. Diuersis ergo temporibus mittens Edessam, petebat, ut ea cum epistola, quā Dominus sua manu scripserat, ad eum mitteretur: & promittebat, se contra eis daturum in permutatione Saracenos numero ducentos, & argenti signati duodecim millia: Edesseni autē dicebant sibi non conducere, suæ ciuitatis custodem & conseruatricem argento & hominibus mortalibus permutare. Cū autem sæpè petendo instaret, illi verò sæpè preces reijcerent, tandē sexies millesimo quadringentesimo secundo anno ab origine mūdi, misit Ameras Edessenus, rogans, ut scripta cautione per aureum signaculum, quod haberet firmitatem, fide iuberet Imperator, non esse Romanorum exercitus hostiliter inuasuros quatuor ciuitates: dico autem Rhoëam, quam vox barbara vocat Edessam, (*Charran*), Charam, Saroze & Samosata: neque ex eorū agris prædas esse acturos, aut eos, qui in illis habitant, redacturos in captiuitatem: tradendos autē esse sibi ducentos Saracenos ex contribulibus cum ea, quæ prius sunt pronissa, quantitate pecuniæ. Quod si faceret, sciret se ad eum missurum illam, quæ quærebatur, imaginem & CHRISTI epistolam. Imperator verò, eius boni desiderio concedēs omnia quæ fuerant proposita, cum dedisset ea, quæ petebantur, misit Abramium DEO charum Somosati Episcopum, qui illo tempore

tempore hic aiebat, ad diuinam illam suscipiendam imaginē & Christi Dei nostri epistolam. Aduertens autem & qui misit, & qui erat minister, ne in ea tradenda callidē deciperetur, & pro non descripta & vera traderetur: quæ tunc fuit descripta propter Persecutionem, has ambas cum alia, quæ celebratur in Ecclesia Nestorianorum, quæ ipsa quoque est verisimile, sumpta fuerat ex prima, quæ tunc accepta ad fidem faciendam. Quæ rursus sunt reddita, retenta sola principali & vera. Sed hoc quidem postea.

Cap. 16. Tunc autem excitabatur magno tumultu à fidelibus, qui erant Edessa, vt quædam sinerent à se auferri, quæ erant pretiosissima, & propugnacula eius, quæ ipsos tulerat, ciuitatis: donec præfectus Saracenorum, alij quidem persuasis, alijs verò coactis, alijs etiam minis mortis territis, effecit, vt ea traderentur. Cum autem tonitrua & fulgura cum pluuia vehementissima, diuina providentia subito erupissent, dum Edessa esset exitura imago, & Christi epistola, rursus mouebantur, & quæ ea prius retinebant, & affirmabant Deum, quæ fiebant, significare, diuina voluntate fieri rerum sanctissimarum ex eo loco translationem. Sed cum Præfectus Saracenorum, per quem erat vniuersa potestas, statueret standum esse conuentis, & implendum quod promissum, egreditur e ciuitate effugies

ciolissima, & epistola à Deo scripta, & huc afferebatur. Et viam quidem conficientes ij, quae ferebant, peruenerant ad Euphratem: & rursus tumultus excitatur, nullo priorum minor. Edessenis dicentibus, quod nisi diuinitus ostensum fuerit signum aliquod, nullo modo dimittent id, quo continetur eorum securitas. Datur ergo eis signum, cum essent infideles, & tentarent. Naui enim, cum qua erat eis propositum transmittere Euphratem, cum adhuc esset in portu in partibus Mesopotamiae, ubi eam solum ingressi sunt Episcopi diuinam imaginem afferentes & epistolam, cum seditione tempestate adhuc retinerentur, repente sine remigibus, sine eo, qui gubernaret aut traheret, appulit in terram, quae erat ex aduerso, gubernata sola diuina voluntate. Quod quidem omnes, qui conuenerant, stupore impleuit & admiratione, & persuasit, ut non inuiti concederent emissionem. Hinc perueniunt Samosata ministri eorum, quae ferebantur. Erant autem Samosatorum & Edessae Pontifex, & eius primus presbyter, & alij quidam religiosi Christiani, cum quibus una erat etiam minister Amerae, qui Romam reuertebatur. Hic cum aliquot dies esset morati, multis illic factis miraculis, rursus iter sunt ingressi. Et rursus in via numerabilia fiebant miracula à sacra imagine & Christi Epistola. Coeet enim, ex improviso adspiciebant: & claudi reddebant.

308 COLLATION. SACRA R.
debantur sani, & membris integri: saluberrimi
qui longo tempore lecto decubuerant, & san-
fiebant, quibus erant manus arida, & (ut
mel dicam) fugabatur omnis morbus & in-
mitas: & qui sani erant, Deum glorificabant,
& laudabant eius ad mirabilia.

Cap. 17. Cùm autē multū vigē confecissent, re-
niunt etiam ad sanctissimæ Deiparæ monastē-
rium, quod vocatur Eusebij monasteriū: quod
quidem est in loco, qui dicitur Optimatus.
In templo verò huius monasterij, quo par-
it honore, reponitur capsula que miraculorum
effectricem tegebat imaginem: & multi qui
acceserunt pura & sincera affectione, curati
sunt à suis morbis. Quo etiam venit quidam
vexatus à dæmone: quo tanquam instrumē-
to utens malus spiritus, & multa per ipsum
loquens, quæ pertinebant ad laudem imaginis
& epistola. (Nam olim quoque, *Mar. 1. 24.*
4.) Nouimus quis sis sanctus Israhel, dicitur
qui erant earundem cum illo partium) hanc
hæc quoque est quasi vaticinatus: Accipe, dicitur
cens, ô Constantīnopolis gloriam & lætiti-
& tu Constantine Porphyrogenite tuum im-
perium. His dictis fuit homo curatus, & im-
tim liberatus à vexatione dæmonis. Horum
autem, verborum fuerunt multi testes. Non
cùm Imperator misisset obuiam ei, quod
siderabat, magistratus & primos totius
tus: & multi te ex satellitibus simul cū eis
uissent

uissent, accidit ut magistri & patricij cum inferioribus ordinibus ea audirēt, & de ipsis ferrent testimonium. Et quoniam quæ dicta fuerant citò euenerunt, iure est dubitandum, uari denam præscientia accesserit ad demonē. Non enim creduntur eam ex se habere, cum à diuina gloria exciderint, & pro luce dicti fuerint tenebrę. Sed clarum est, quod quomodo diuina uirtus uia est Balaamo (*Num* 23. & 24.) ministro eius, quæ tunc fuit, prædictionis, & alias aliis sæpè ea re indignis, sapienti quoque & solerti consilio: ita nunc quoque uirtus quę erat in diuina effigie, uia est demone. Et ideo per eam præsignificauit, quę mox erant euentura. Sed cum hoc quidem sic euenisset, eius meminisse interim non fuit potuisse alienum. Pergamus autem ad ea, quę sequuntur, narranda.

Cap. 8. Decimo quinto mēsis Augusti de morte festū celebrantibus semper uirginis & DEI matris Marię in uenerabili templo, quod est in Blachernis, circa crepusculum illuc perueniunt ministri harum rerum preciosarum. Et reposita est in superiore oratorio diuini huius templi arca, quæ intus habebat imaginem & epistolam. Quo uenientes Imperatores, eam extra reuerenter adorauerunt. Deinde cum honorificè magno comitatu, & multis lampadibus ad regiam eam portassent triremem, cum ea uenerunt in regiam: & in templo quod illic est, & nominatur Pharo, propterea

pterea fortasse, quod sicut vestis splendida
 est egregie ornatum, eam reposuerunt, die lo-
 quenti, qui erat mensis decimus sextus, pie
 reuerenter salutantes eam rursus & adora-
 tes. Illinc sacerdotes, & iuvenes Imperatores
 (senex enim domi manserat propter corporis
 infirmitatem) cum Psalmis & hymnis & co-
 pioso lumine, per descensum ad mare, eam
 tiremi regia rursus imposita prope urbem re-
 migantes, vt quodammodo urbem conserua-
 ret per ipsum in mari ingressum, appulerunt
 extra murum ciuitatis, qui est ad occidentem.
 Quo in loco egressi e naue, pedibus ingredien-
 tes Imperatores, & totus senatus & sacrorum
 Antistes cum tota Ecclesia congregatione, eo
 quo par fuit comitatu, profecuti, tanquam al-
 iam arcam, vel potius supra eam, vas deduce-
 bant, quod illa sanctissima & preciosa custo-
 diebat. Et cum, quæ erant extra muros, trans-
 misissent vsque ad portam auteam, deinde in-
 gressi ciuitatem cum psalmodiis, & hymnis
 sublimibus, & canticis spiritualibus, & infusa
 lumine lampadum publicam celebrantes de-
 ductionem, iter faciebant per mediam ciui-
 tatem, sanctificationis & roboris per hoc esse
 participem ciuitatem credentes, illam quæ
 & inexpugnabilem esse in æternum conser-
 uandum.

Cap. 19. Ociosa autē turba concurrente ad spe-
 ctaculū, homo quidam paralyticus & im-
 cillus, &
 bacur fac
 imaginem
 adspexer
 cognouit
 biles suc
 pedibus,
 Deum ma
 fuerat mi
 nes, qui f
 scit, em
 qui temp
 tem lach
 tam mult
 ones fact
 imagine
 ciuitatem
 quod qu
 oratio. R
 chius est
 linquere
 rum, quo
 ces huius
 circassen
 templam
 propriate
 nem & ep
 tota Eccl
 rasset, il
 onere, q

cellus, & qui iam longo tempore suis innite-
batur famulis, surrexit vt videret diuinam
imaginem transeuntem, qui simulatque eam
aspexit, præter opinionem sanus effectus, cum
cognouisset esse confirmatas & corroboratas
bates suorum pedum, accurrit ambulans ipsis
pedibus, & exosculatus est capsam imaginis, &
Deum magnificauit, narras quod in se factum
fuerat miraculum. Quem cum vidissent om-
nes, qui simul aderant, & verba eius audiuis-
sent, emiserunt gloriam Deo vniuersorum,
qui semper facit admirabilia. Tam multæ au-
tem lachrymæ præ gaudio sunt profusæ, &
tam multæ ad Deum preces & gratiarum acti-
ones factæ sunt ab vniuersa ciuitate, diuina
imagine & epistola transeunte per mediam
ciuitatem, vt verbis explicari nequeat, vtpote
quod quæ vidit oculus, non possit consequi
oratio. Res enim quæ sunt excellentes, pul-
chrius est videre, quàm audire: solent talia re-
linquere à tergo orationem. Cum ergò ad fo-
rum, quod est ante Augustium, venissent du-
ces huius celebritatis, & à via recta parum de-
cussissent ad sinistram, veniunt ad clarissimum
templum sanctæ Sophiæ, & intra aditorum
proprietarium reponunt preciosam imagi-
nem & epistolam. Cum autem hic adorasset
totam Ecclesiæ congregatio, & vt par est hono-
rasset, illinc rursus egressi sunt cum sancto
onere, qui peragebant processionem, & cum
venif-

venissent in regiã, in atrio, quod cognominatur Triclion, super thronum Imperatorum, quo consueverunt respondere de rebus magnis, tunc diuinam collocant imaginem, eandem omninò sanctificari Imperatoriam, simul iustitiam & benignitatẽ eis plantant, qui in ea sedebant, non immeritò credendum. Intensa autem de more facta oratione, postquam impletam hinc sublata fuit diuina imago, & in prædicto Phari templo, in dextera parietis, quæ vergit ad orientem conseruata fuit, & posita ad gloriam fidelium, ad custodiam Imperatorum, & ad tutelam totius ciuitatis & Christianorum.

Sed ò diuina similitudo eius, quæ mirabilis non potest, patris similitudinis. O characteris paternæ substantiæ. O venerabilis dum & omni honore dignum signaculum, quod mariæ pulchritudinis Christi Dei nostri. Cum enim loquor tanquam cum reamantissimo, cõserua & custodi semper eum, qui pietate moderatè nobis imperat, & cui aduentus memoriam luculentè celebrat. Quem cum tua benignitate ad auitam & paternam sedem extitisti, conserua eius germen ad generis successum, & sceptrorum perpetuitatem. Statumque cificum præbe Reipublicæ. Concede ut haec regina ciuitatum maneat inexpugnabilis. Nos placentes archetypo tuo Christo Deo nostro admittamur in eius regnum caeleste, & gloria

glorificantes & celebrantes: Quoniam cum
decer gloria, & oratio, in sæcula sæculorum.
Amen.

*Epist. Casariens. lib. 7. cap. 14. Ecclesiast. hist. Ni-
cephorus lib. 6. cap. 15. Ecclesiast. historia, Gregori-
us Turonensis lib. 1. de gloria martyrum cap. 21. De
immagine Christi seruatoris, quam mulier hamor-
rhœssa à Christo Domino curata erexit, eiusq; mi-
raculis, item de imaginibus Apost. Petri & Pauli.*

CAP. II.

Mulierem, quam sanguinis profluio la-
borantem, à Saluatore curatam, Euan-
gelia tradiderunt, Cæsares Philippi ciuem cõ-
stituisse, domusque eius in ea etiam nunc
ostenditur. Pro foribus verò domus ipsius, ba-
sis quædam in loco editiore collocata mon-
stratur, in mulieris ipsius velut genibus prouo-
luta, palmasque suppliciter tendentis imago
ære videtur expressa. Adstat verò alia ære ni-
hilominus fusa statua, habitu viri, stola com-
pe circumdati, & dexteram mulieri porrigen-
tis. Huius ad pedem statua, è basi herba quæ-
dam noua specie nascitur. Quæ cum exorta
fuerit, excrecere vsque stolæ illius ærei indu-
mentis fimbriam solet. Quam cum summo
vertice cretens herba contigerit, vires inde
ad depellendos omnes morbos languoresque
conquirit: ita vt quæcunque illa fuerit infir-
mitas corporis, hauustu exiguo madefacti salu-
taris gaminis depellatur, nihil omninò vi-
rium

O

rium

rium gerens, si antequam arcae fimbriae sum-
 mitatem crescendo contigerit, decerpatur.
 Hanc statuam ad similitudinem vultus IESU
 formatam tradebant, quae permansit ad nostra
 usque tempora, sicut ipsi oculis nostris inspe-
 ximus. Et nihil mirum, si hi qui ex gentibus
 crediderant, pro beneficijs, quae à saluatore lu-
 erant consecuti, huiusmodi velut munus ve-
 debantur offerre, cum videamus etiam nunc
 Apostolorum Petri & Pauli, & ipsius Salu-
 toris imagines designari, tabulasque depin-
 Sed & antiquas ipsorum imagines, à quibus-
 dam conseruatas nos vidimus, quod mihi ve-
 detur ex gentili consuetudine indifferenter
 obseruatum, quod ita soleant honorare, quos
 honore dignos duxerint. Insignia enim vete-
 rum referuari ad posteriorum memoriam, il-
 lorum honoris, horum verò amoris indicium
 est.

*Constantinus Magnus Imperator, in fidei sua con-
 fessione & edicto, cui consonat Nicephorus Callistus
 Eccles. histo. lib. 7. cap. 33. Quomodo Constantinus
 Imper. apparentibus sibi noctu Petro & Paulo
 apostolis, à corporis & animae lepra liberatus, Chri-
 stique fidem professus sit,*

CAP. III.

Confitemur Dominum nostrum IESU
 Christum, & implēsse legem & Prophe-
 tias, passum, crucifixum secundum scripturas
 tertia die à mortuis resurrexisse, assumptum

LIBER III.

215

in caelos atque sedentem ad dextram patris,
 inde venturum iudicare viuos & mortuos,
 cuius imperij nō erit finis. Hæc est enim fides
 nostra orthodoxa à beatissimo patre nostro
 Syluestro summo Pontifice nobis prolata. Ex-
 hortantes ideires omnem populum & diuer-
 sas gentium nationes, hæc fidem tenere, co-
 lere, ac prædicare. & in sanctæ Trinitatis no-
 mine baptismi gratiam cōsequi, & Dominum
 Iesum Christum Saluatorem nostrum, qui
 cum Patre & Spiritu sancto per infinita viuit
 & regnat sæcula, quem Syluester beatissimus
 noster Pontifex in vniuersali prædicat, corde
 deuoto adorare. Ipse enim Dominus Deus
 noster misertus mihi peccatori, misit sanctos
 suos Apostolos ad visitandum nos & lumen
 sui splendoris infulsit nobis, & abstractum à te-
 nebris ad veram lucem & agnitionem verita-
 tis me peruenire gratulamini. Nam dum va-
 lida squaloris lepra totam mei corporis inua-
 sisset carnem, & multorum medicorum con-
 uenientium cura adhiberetur, nec vnus qui-
 dem promerui salutem. Ad hæc aduenerunt
 sacerdotes Capitoliij, dicentes mihi debere fie-
 ri fontem in Capitolio, & compleri hunc in-
 nocentum sanguine calente, & in eo loco me
 posse mundari. Et secundum eorum dicta ag-
 gregatis plurimis innocentibus infantibus,
 dum vellent sacrilegi paganorum sacerdotes
 eos mactare, & ex eorum sanguine fontem re-
 pleri,

O 2

pleri, cernens serenitas nostra lachrymas matrum eorum, ilicò exhorui facinus, miserabile que eis, proprios illis restitui præcepimus filios suos, datisque vehiculis & donis concessis, gaudentes ad propria relaxauimus. Eadem igitur transacta die, nocturno nobis facto silentio, dum somni tempus aduenisset, adfuit apostoli, sanctus Petrus & Paulus, dicentes mihi: Quoniam flagitijs posuisti terminum, & effusionem sanguinis innocentis horuisti, missi sumus à Christo Domino Deo nostro, dare tibi sanitatis recuperandæ consilium. Audi ergo monita nostra, & fac quodecunque indicamus tibi. Siluester Episcopus ciuitatis ad montem Soracten persecutiones tuas fugiens in cauernis petrarum cum suis clericis latebras fouet, hunc cum ad te adduxeris, ipse tibi piscinam pietatis ostendat, in qua dum te repletio meruerit, omnis te valitudo ista deferat. præ: quod cum factum fuerit, hanc vicissitudinem tuo Saluatori compensa. Te autem quæsum in hac parte purifica, vt relicta omni superstitione idolorum, Deum viuum verum, qui solus est & verus, adores & excolas, & ad eius voluntatem attingas. Exurgens igitur à somno protinus iuxta id, quod à sanctis Apostolis admonitus sum, peregi, aduocatoque eodem præcipuo & magnifico patre, & illuminatore nostro Siluestro, omnia à sanctis Apostolis mihi præcepta dixi verba, percunctansque

eum sumus, qui isti dii essent, Petrus & Paulus. Ille vero ait, nō eos deos verē dici, sed Apostolos Saluatoris nostri Iesu Christi. Et rursus interrogare cōpimus eundē Siluestrum, vtrum ipsorum Apostolorum imaginem expressam haberet, vt ex picturis disceremus, hoc esse, quod reuelatio docuerat. Tunc idem venerabilis pater imagines eorundem Apostolorum per Diaconem suum exhiberi p̄cepit, quas dum adspicerem, & eorum, quos in somno videram figuratos in ipsis imaginibus, cognovissim vultus, ingenti clamore corā omnibus sartapis meis confessus sum eos esse, quos in somno viderā. Adhuc beatissimus Siluester iudixit nobis p̄nitentię tēpus intra palatiū nostrū Lateranense in vno cilicio, vt omnia, quę a nobis impiē peracta, atq; iniustē disposita fuerant, vigilijs, ieiunijs, atq; lachrymis & orationibus apud Saluatorem nostrum Iesum Christum impetraremus. Deinde per manus impositionem clericorum vsq; ad ipsum Præsulem veni, ibiq; abrenunciāns Sathanę, pompis, & opibus eius, vel vniuersis idolis manufactis; credere in Deum patrem omnipotentem, factorem cęli & terrę, visibilibus & invisibilibus: & in Iesum Christum eius vnicum Dominum nostrū, qui natus est de Spiritu sancto ex Maria virgine, spontanea volūtate corā omni populo professus sum Benedictoq; fonte, illic me trina mersione vnda salutis purificauit.

cauit. Leuatoque me de venerabili fonte, indu-
 tus vestibus candidis, septiformis Spiritus
 sancti consignationem adhibuit, beati Chris-
 smatis vnctione, & vexillum sanctæ crucis in
 mea fronte liniuit, dicens: Signat te Deus
 sigillo fidei suæ, in nomine Patris & Filij & Spi-
 ritus sancti in consignationem fidei. Cunctus
 que clerus respondit, Amen. Et adiecit Præfati
 Pax tibi. Prima itaque die post perceptum
 sacri baptismatis mysterium, & post curatio-
 nem corporis mei a lepræ squalore, agnouit
 non esse alium Deum, nisi patrem & filium &
 Spiritum sanctum, quem beatissimus Syriac-
 ster prædicat, trinitatem in vnitatem, vnitatem
 in trinitate. Nam omnes dij gentium, quos vs-
 que hactenus colui, dæmonia, opera hominū
 manufacta comprobantur. Etenim quantum
 potestatem idem Saluator noster suo Aposto-
 lo beato Petro contulerit in cælo ac terra, lu-
 cidissimè nobis idem venerabilis pater edui-
 dum fidelem cum in sua interrogatione inue-
 niens, ait: Tu es Petrus, & super hanc petram
 ædificabo Ecclesiam meam, & porte inferi nō
 præualebunt aduersus eam. Aduertite poten-
 tes, & aure cordis intendite, quid bonus ma-
 gister & Dominus suo discipulo adiunxit, in-
 quiens: Et tibi dabo clauēs regni cælorum, ut
 quodcumque ligaueris super terram, erit ligatum
 & in cælis: & quodcumque solueris super
 terram, erit solutum & in cælis. Et dum hæc

pradicante beato Syluestro agnoscerem, ex beneficiis ipsius beati Petri integræ me sanitanu comperi redditum.

D. Ioannes Damascenus lib. 1. de venerat. sanctarum imaginum, Leo Imperator in oratione Encomiastica in Ioannem Chrysof. & Simeon Metaphrastes in vita eiusdem S. Chr. sof. De imagine S. Pauli Apostoli, quam frequenter intuebatnr Chrysofomus, et de S. Paulo Apostolo in specie eiusdem imaginis cum D. Chrysofomo colloquente.

CAP. IIII.

Beatus Ioannes peculiari quodam amore complectebatur sapientissimi Pauli epistolas. Erat autē illi in imagine effigies, ipsum Apostolum Paulum velut spirantem exprimens. Vbi pusillum quid temporis interquiescit pro subleuanda infirmitate corporis (si quidem supra naturæ conditionem peruigilabat) & quum nonihil ex Pauli epistolis percussisset, in Apostoli effigie fixius oculorum aciem intendebat, & quasi is in viuis superesset, ita in ipsum pressus contuitum defigebat. Hæc ibi Damascenus: Reliqua Leonis Imperatoris verbis referemus. Cum diuinas eiusdem Apostoli epistolas Ioannes Episcopus interpres & expositor percurreret, erat, vt est verisimile, dubia & suspensa cogitatione, dicens. Quis scit, an Deo grata sit mea interpretatio? Hæc cogitans, rogabat vti de ea re à Deo fieret certior. Quod etiam citò hoc modo factum est.

Quidam ex iis, qui Imperatori erant familiarissimi, offendit Imperatorem: qui mortem minatur, & mittitur, qui apud diuinum Pontificem Ioannem intercederet, vt noctu ad eum veniret propter metum Imperatoris, & sua ei exponeret, quibus assentiens sanctus, per Proclum iubet vt veniat. Nox aderat, & simul etiam aderat is, qui erat supplex. Vt eum admoueat, dat operam Proclus. Deinde primum adspicit per quoddam foramen, & videt Pontificem, vt consueuerat, in sede sedentem & scribentem. Ea autem erat interpretatio diuinarum epistolarum. Tunc autem, tunc illo terribili dignus habetur spectaculo. Videt enim Proclus diuinum Apostolum Paulum inclinatum post sedem ad caput Pontificis, & os admouentem auri eius detere, & cum eo colloquentem. Proclum accessit stupor & admiratio, quam ingressus esset qui cernebatur. Ignorabat enim quis esset, & rogat hominem, vt parū expectet, iussus paulo post adspicit & semel & bis, & erat idem spectaculum. Reprehenditur Proclus ab illo optimate, qui dixit: Non oportebat te, cum videres mortem quæ mihi expectatur, alium ad sanctum adducere. Ille autem ei affirmat, se de eo nihil cogitasse. His adhuc doctis pulsis, præco ad matutina cantica excitatur ligni pulsibus: Homo itaque reuertitur, in secundam noctem spem reiiciens. Accessit se

eunda
staculu
sit Pro
se cum
n: o op
labor e
pem se
datus e
eo ergo
dixit: C
les cur
Cum s
set, inc
perleg
imagin
Apost
Quibus
unus,
stus cer
egit gr
em, &
Impera
plet qu
ex diu
Ex his
Mag
in
ex
P

cunda nox & terria, & erat, rursus simile spectaculum. His obstupefactus, vix tandem sensit Proclus, nemine vidente à Deo missum esse eum, qui loquebatur. Dicitque illi optimate: o optime, Deo resistente studiis omnibus labor est inutilis. Roga ergò Deum, ut tibi optem ferat. Dies aderat, & cum supplicis recodatus esset pontifex, rogavit an accessisset. De eo ergò ei significat Proclus, qui hæc etiam dicit: Cum tu præteritis noctibus seorsum esses cum alio, statui non temerè accedere. Cum sanctus autem rogasset, quisnam is esset, incipiens Proclus, verbis quidem totum persequitur miraculum, digito autem per imaginem evidentissimè probans, eum fuisse Apostolum, totam narrat seriem miraculorum. Quibus cum adhibuisset mentem hic vir divinus, aperte intellexit spectaculum: & factus certior se suam accepisse petitionem, Deo egit gratias. Deinde sic rursus accersit supplicem, & eum conuenit, & pro eo intercedit apud Imperatorè, & priori restituit magistratui, impletque promptius & alacrius, quæ restabant ex diuinis epistolis.

Ex histor. Tripert. lib. 1. cap. 4. & 5. Constantinus Magnus cum militia vexillum signo sanctæ crucis insignisset, nemo unquam huius signi minister vel ex vulnere mortuus, vel captivitate cladem perpassus est.

Constantinus Imperator circa meridiem
declināte iam Sole, vidit crucis signum
ex lumine factum, scripturam confertam et
dicentem, In hoc vince, Idipsum & milites
qui tunc cum ipso erant, viderunt, Dum cogi-
gitaret Imperat. quid esset, nox superuenit,
dormienti Christus apparuit cum signo, quod
vidit in caelo, iussitq; ut fieret eius signi signifi-
catio, quae foret auxilium in praeteritorum cogita-
tionibus. Mox facta die sacerdotes Christi
uocans, de dogmate cōsulebat. A quibus
in religionis Christianae mysteriis institutum
esset, iussit viros eruditos ex auro & lapidibus
preciosis in vexillum crucis transformare li-
gnum, quod Labarum vocabatur. Hoc enim
signum bellicum inter alia preciosius erat, eo
quod Imperatorem praecederet, & adorari
militibus moris esset. Vnde praecipue Con-
stantinum reor nobilissimum decus imperii
Romani, in signum mutasse crucis, ut frequen-
tatione atque cura desuescerent à priori mori
subiecti, & cum solum arbitrarerentur Deum
quem coleret Imperator, vel quo duce atque
auxiliatore uteretur aduersus hostes. Semper
enim hoc signum proponebatur ante ordines
vniuersos, quod maximè laborantibus ac-
tibus in praeliis adesse praecipiebat. Constituit
itaque certos signiferos, qui in eo laborarent
quorum opus erat, ut vicibus humeris id ve-
herent

herent, & omnes acies ita lustrarent. Fertur enim quidam, eò quòd aliquando ferens hoc signum repentè hostibus inuadentibus expa- uisset, dedisse illud alteri deuehendum: cumq; se de praelio subtraxisset, & iacula declinasset, subito percussus interiit: ille verò qui sacrum suscepit trophæum, multis se iaculantibus, permansit illæsus. Mirabiliter enim diuina re- gente virtute, sagittæ hostium figebantur in signo, à signifero autem inter pericula protin- us euolabant. Dicitur autem neq; alium vn- quam huius signi ministrum, vt solet in bello vulnere mortuum, aut cladem captiuitatis perpellum.

Libellus Athanasij Episcopi Alexandrini, de pasto- ne imaginis Domini nostri Iesu Christi in Beryto urbe Syria crucifixæ, qui in 7. Synodo Oecumeni- ca actione 4. vnde nos eum descripsimus, citatur, & Athanasio iribuitur, quod plurimum facti ad libelli auctoritatem. Habetur inter opera Athana- sij, & in Tomis Laurent. Surij 9. Nouembris.

CAP. VI.

Leuate oculos intellectus vestri, nouum hoc spectaculum contemplantini, inspi- cite in Dei immensum hoc miraculum, date ei gloriam, illius inexplicabilem erga homi- nes amorem, illiusq; dispensationis magnitu- dinem considerate, lachrymas cum lætitia fundite, apud Deum nihil nouum. Deus enim existens, cuncta potest. Quod autem in diebus

384 COLLATION. SACRAR.

nostris, & nostri causa factum est, corda enim quæcunq; audient, in stuporem ducet. Scipuit cælum propter talia ausa. Abyssus coerturbata nimis est, Sol, Luna, & reliqua sidera obtenebrata sunt ob tale facinus. Rursus aucta lætata sunt ob id, quod circa se Deus dispensauit. Cunctæ cælorum virtutes, audite, & stupescite in eo, quod factum est in diebus nostris. Intelligentes, intelligite, inclinate aures vestras, ut ex corde audiat.

Cap. 1. Berytus ciuitas est in sinibus Tyri & Sydonis sita, vestigialis autem Antiochenis. In hac ciuitate cum Iudæorum natio frequens esset, contigit ut propè synagogam, quæ illi amplam habent, quidam Christianorum numero domicilium à quodam conductum habitaret. Hic ex aduerso lectuli, imaginem Iesu Christi Domini nostri fixerat, et hæc sanè veneranda, quod integram Christi Domini proportionem exprimeret. Contigit autè non ita diu post id temporis, Christiano mansionem aliquantò ampliorem querente, neque id omninò fortuito factum est, sed diuina dispensatione, quæ omnes cupit in agnitionem veritatis venire, & saluos fieri, exhibens miracula his qui illum colunt, & pie illum credunt. Verùm in redargutione incredulorum, confirmatiõem autem & stabilitatem credentibus. Quærebat itaque, ut dicere cõperam, Christianus ædes maiores: quas cum

in alio ciuitatis loco inuenisset, è domo, quã prope synagogam habuit, in alteram migravit. Cumque res suas omnes in eam transfuisset, imaginem tamen illam Domini illic fortè reliquit, obliuione quidem illud, sed tamen diuina dispensatione. Iudæus autem commoditate loci captus, ædiculam illam conduxit, nondum animaduertens eiusmodi imaginem illic affixam: suaque istuc transferens, aliquandiu illic habitauit.

Quodam autem die cum hic gentilium suorum, quosdam in prandium inuissset, contigit, vt quidam conuiuiarum, sublatis oculis, imaginem Christi Domini nostri inspiceret: moxque conuersus ad conuiuatorem, Tu, inquit, Iudæus cum sis, qua fronte tandem aude huiuscemodi imaginem domi tuæ habere? Non dicam, hic quot plaustra conuitorum & maledicta in dominum Saluatorem effuderit. Coauiciator autem seipsum purgare studens, affirmabat etiam sanctè, se huiuscemodi imaginem hætenus non vidisse: atq; ita qui inuitatus erat, tacuit. Postquam autem fuisset egressus, ad principes sacerdotum hominem detulit, quod imaginem Saluatoris in ædibus conseruaret, Nazarcumque non eiecisset. Illi vero audita re, interrogauerunt num id possit approbare. Clamante illo, se posse confirmare, que diceret, omnes congregati & furore perciti, illo quidem die nihil egerunt: sed

326 COLLATION. SACRAR.
mane facto, congregati summi sacerdotes
seniores, cum ingenti hominum eiusdem na-
tionis turba, assumpto simul delatore Iudæo,
ad aedes illas, in quibus imago Domini nostri
habebatur, ire pergunt.

Cap. 2. Cùm autem ad eum locum venissent
seniores & principes sacerdotum, cum ipso
delatore, irrunt in domum, & confestim
imaginem saluatoris Domini nostri contem-
plati, furore pleni, Iudæum quidem extra sy-
nagogam eiiciunt, imaginem verò detrahunt,
dicentes: Quemadmodum patres nostri ille
serunt ei (Matt. 26.) ita & nos faciamus. Tunc
omnes cœperunt spuere in faciem sancte ima-
ginis Christi, colaphisque hinc illinc faciem
cædentes, dicebant: Quæcunque designant
patres nostri in illum, ea & nos quoque facia-
mus in illius imaginem. Deinde inquit
Audiuimus quod illi serunt ei patres nostri
faciamus idem hoc & nos quoque. Mox talia
conuicia euomuerunt in Iesu Christi imagi-
nem, quæ nemo sanæ mentis excogitare pos-
set. Addunt deinde: Audiuimus patres no-
stros pedes manusque illius clauis fixisse: quid
obest, quò minus & nos idem tentemus? Con-
festim autem imaginis Domini pedes manus-
que clauis ferreis perforauerunt.

Deinde infano ore clamant: Audiuimus
quod & aceto & felle imbuta spongia illum
potauerunt: (Marc. 15.) faciamus & nos simi-

LIBER III.

2327

ter acceptaq; spongia aceto plena, ad os im-
 aginis applicuerunt. Rursum aiunt: Notum
 nobis est, quod & calamo caput illius patres
 nostri percusserunt. Fiat id ipsum etiam à no-
 bis pariter. Sumpto igitur calamo, caput Do-
 mini cadere cœperunt. Tandem aiunt: Cla-
 rum nobis est, quod lancea latus illius pupu-
 gerunt. Nihil à nobis omittatur, addamus &
 hoc ipsum. Itaque lanceam cuidam porrigen-
 tes, iusserunt, vt latus imaginis Dominicæ
 transfigeret. Ex eo autem, confestim sanguis
 & aquæ riuli emanare cœperunt. *Christe,*
gloria tibi, incomprehensibilis Domine, glo-
ria tibi. Quis tibi similis Domine? Quis alius
præter te Deus, faciens horrenda signa & ter-
ribilia, & obstupescenda in celo & in terra?
O admirabilis mediator Dei & hominum, &
Homouison, mundi redemptor ac saluator,
totius bonitatis & pietatis fons & origo. O
quantus es Domine in humilitate, qui cum
esses Deus, morticinium nostræ carnis susci-
piendo, homo fieri dignatus es pro salute ge-
neris humani, quem impij & crudeles pauld-
minus ab angelis minoratum cernentes, hor-
ribili morte plectere non erubuerunt. O quam
magnus es noster saluator in patiētia, qui in
tempore tuæ traditionis, tu traditori ad te ve-
menti, osculum præbere non renuisti, & seruo
Matthæo Apostoli gladio abscissam auriculam
reintegrasti, (Luc. 22) quando ad passionis vi-
 ctimam

etiam velut ovis mansuetus deducebatur
 (*Isaie 52.*) O quantus es in misericordia Chri-
 ste, (*Iere. 11.*) Ipse vnica mundi, qui cum in cro-
 ce te ipsum hostiam Deo patri exhibuisses san-
 ctam & immaculatam, pro crucifixoribus veniam
 postulasti, dicendo ad patrem: Pater, ignosce
 illis, quia nesciunt quid faciunt (*Luc. 23.*) Tu
 quidem pro nostra salute incuruatus, in eo-
 dem carne quam ex virgine sancta & immac-
 lata assumpseras, mortem pertulisti crudeliter.
 Et qui eras in substantia cum patre sancto
 spiritu, vnus & impassibilis existens & inuisi-
 bilis, condoluisti humanam perire naturam.
 Et ideo in hanc lachrymarum vallem descen-
 dens, pro nostris erratibus & piaculis ser-
 uilem suscepisti, in qua te petuisti
 ab iniquis teneri, flagellari, ad vitium vero
 crucifigi. Nunc autem in sancta imagine tua
 crucifigeris Domine iterum, ad consolationem
 impiorum omnium infidelium, & ad conso-
 lationem omnium in te credentium. Et ibi
 eò tibi omnipotenti Deo vnà cum patre spo-
 rituq; sancto gloria sit per cuncta seculorum
 secula, decus & fortitudo virtus atq; victoria.
 Amen.

Cap. 3. Audite omnes Ecclesie filij cetera, que
 postmodum facta, ipsius enim mysterij fuit ob-
 pensatio. Postquam enim, vt superius dictum
 est, latus sancte imaginis illius apertum est
 continuo exiuit sanguis & aqua. Dixerunt au-
 tem

tem principes sacerdotum : Afferatur vas ad
 locum vulneris, & videamus exitum rei. Qui
 ilico detulerunt hydriam, & ad locum vulne-
 ris, vnde sanguis & aqua decurrebant, statue-
 runt. Quæ absque vlla mora subito repleta est.
 Dixerunt autem ad inuicem: Quoniam susur-
 rant Christum colentes, quod signa & inaudi-
 ta multa fecerit in mundo, quæ nemo alius a-
 gere potuit, accipiamus hunc sanguinem & a-
 quam hanc, & deferamus ad nostram syna-
 gogam, & congregemus vniuersos, qui se ma-
 le habent, & ex hoc perungamus eos: & si vera
 sint, quæ de Christo dicuntur, continuo sana-
 buntur: sin aliàs, ostentui habeantur à nobis
 cuncta, quæ à suis sequacibus afferuntur de co-
 hæ dicentes, hydriam deferunt ad synago-
 gam, astimantes se Christo IESU Domino
 nostro, æterni regis filio maximã inferre pos-
 se iniuriam. Congregauerunt igitur quoscua-
 que repererunt languidos, & in conspectu He-
 berorum introducti sunt in synagogam: in-
 ter quos quidam prouectæ ætatis erat homo,
 quem à natiuitate sua grauissima possiderat
 corporis molestia, quæ Græca locutione *πα-
 ρησις*, latinè verò dissolutio membrorum
 dicitur. Hic dū primum ab eis fuisset perun-
 ctus, repente de suo grabato quasi seruus exsi-
 liens, ad laudem filij Dei incolumis reditus, ad
 propria remeavit. Deinde adducentes cæcos
 nonnullos, loca illorū luminū perungere stu-
 duerunt.

330 COLLATION. SACRAR.
duerunt. Qui ipsi statim in Christo Iesu no-
mine discussa cœcitate, post multos annos lo-
men amissum recipere meruerunt. Aegrotan-
tes autem plurimi, ad hoc spectaculum sunt
adducti, manibus post terga reuinctis, Can-
que & illi fuissent peruncti, mirabili viua-
Dei vndique perfusi, sensu redintegrato po-
stino, ad propria dum reuertuntur sanissimi
laudes Dei omnipotentis filio Iesu Christi
Domino saluatori nostro persoluuntur ab
mni populo.

Tumultus autē exortus est magnus per to-
tandem urbem, cœcurrentibus omnibus pro-
pter innumerabilia, quæ fiebant miracula. Et
quicumque variis languoribus infirmos pos-
sessedos habebant apud se, illuc eos deducere
perungebant, & statim sanitatem quam des-
derabant, consequabantur. Omnes autem
quoscunq; peruenire potuit opinio, affectu-
tes infirmos, quos habere poterant in domi-
bus, paralyticos, cœcos, claudos, surdos, mu-
tos, & leprosos siue aridos, deducebant
ad synagogam Iudæorū, vbi hæc signa fiebant
diuinitus. Sed quamuis maxima esset hæc
dem synagoga, nequaquam tamen recipere
poterat superuenientium multitudinem, quæ
finitæ enim erant populorum cœteræ, quæ
illuc vndique confluebant propter innume-
rabilia miracula & prodigia, quæ pro nimia
prolixitate, ne fastidium generent, trahe-
di-
cipulæ
Iudæoru
Ierum
runt in
& diceba
nipotens
seu, reu
nostrum
ticiuim
perit, ac p
tibi sit Cl
bi miser
vobis esse
quæ ex t
ad te con
tes diceb
hæc & si
Cap. 4. P
agitudi
tudo lu
quæ in g
num inu
peccasse,
bus sateb
minem r
Domituz,
nauitatu
& qualie
emanauit

diendo pratermittuntur. Omnes autem principes sacerdotum & seniores, & omnis turba Iudeorum, paruulorum ac maiorum, & mulierum, videntes quæ facta fuerant, crediderunt in Dominum nostrum Iesum Christum, & dicebant: Gloria tibi sit æterne Deus & omnipotens pater, qui nobis indignis, quamuis sero, reuelasti unicum filiū tuum, Dominum nostrum Iesum Christum, quem, vt Esaiæ vaticinium cecinit, virgo concepit, & virgo peperit, ac post partum virgo permansit. Gloria tibi sit Christe fili Dei, qui tanta mirabilia nobis miseris demonstrasti. Tibi credimus, tu nobis esto propitius, & nos suscipere dignare, quia ex toto corde, & tota anima atq; virtute ad te confugimus. Hæc & his similia clamantes dicebāt, lachrymas autem amaras emittebant & singultus.

Cap. 4. Postquam autē curati sunt cuncti, qui agitudine detinebantur, occurrit omnis multitudo Iudeorum ad domum sanctæ Ecclesiæ, quæ in eadem vrbe erat, vbi & Metropolitana inuenerunt. Cuius prouoluti vestigijs, se peccasse, se grauiter deliquisse, magnis vocibus fatebantur. Qui cum ab ijs perquireret omnem rei gestæ veritatem, sanctam iconam Domini saluatoris eidem demonstrantes, annunciauerunt cuncta, quæ in ea exercuerant & qualiter ab ictu lanceæ, sanguis & aqua emanauit ex latere ipsius, necnon & de mirabilibus

bilibus ab ea ostensis, illi retulerunt per
 nem. Ille vero interrogabat, qualiter
 ipsa ab iis fuisset reperta, & si ab aliquo
 excepissent. At illi retulerunt ei, quod
 dam Chisticola per obliuionem in
 synagogæ proxima, demississet eandem
 nam, dum se ad alium locum transferret
 pitandi gratia. Qui statim iubetur inquiri,
 reperiatur in præsentia Domini Metropolitani
 statui. Cumque ab eo studiosissime fuisset
 interrogatus, quomodo icona apud se deue-
 set, vel à quo tam mirabiliter posita esset,
 spondit, dicens, quod Nicodemus, qui ad
 sum nocte venerat, (Ioan. 3.) propriis manibus
 eam composuisset, & moriens, Gamaliel
 didisset. Gamaliel autem doctoris genitum
 Pauli *Γαμαλιήλ* (Act. 22.) cum diem sibi co-
 neret adesse extremum, Iacobo eam reliquit
 & Iacobus Simeoni & Zachæo, & sic per
 cessores temporum in Hierosolyma peruen-
 nit, vsque quo subuerso illius vrbs parrata
 quadragesimo tertio anno post Ascensionem
 Domini & saluatoris ad cælos, sed biennium
 ante, quam Titus & Vespasianus eandem
 uerterent urbem, admoniti sunt à Spiritu
 cto fideles atq; discipuli Christi, vt relicta
 be ad regnum se transferrent Agrippæ rex
 quia ipse tunc Agrippæ Romanus iudex
 erat. Qui egressi ab vrbe, omnia quæ ad
 nostræ religionis vel fidei pertinere videtur

ur, secum auferentes, in has regiones transtu-
erunt. Quo tempore etiam icona cum cæ-
teris rebus Ecclesiasticis deportata, vsq; hodie
in Syria permansit, quam & ego ipse à paren-
tibus ex hac luce migrantibus mihi traditam,
iure hæreditario vsq; nunc possedi. Hæc certa
& manifesta ratio est, de icona sancta Domi-
ni Saluatoris qualiter de Iudæa in Syria partes
deuenit.

Auditis his sermonibus, reuerendissimus
Metropolitanus valde hilaris redditus, cõuer-
sus ad populum Israeliticum, dicebat: Cõuer-
tere Israel ad Dominum patrem vniuersorum
viuentium, & adora nobiscum eius filium,
per quem sunt omnia creata, & spiritum san-
ctum, qui est viuificator omnium viuentium,
& illuminator nostrarum animarum, festina
ad eum absolueret vorum. Omnis autem tur-
ba stirpis Iudaicæ, clara voce cœpit cantare &
dicere: Vnus Deus pater, & ipse ingenitus: v-
nus filius, & ipse vnigenitus Christus, quem
patres nostri crucifixerunt, & nos ipsum agno-
uimus verum Dominum. Vnus Spiritus san-
ctus, & ab vtroque procedens, per quem vera-
riter nos credimus esse saluandos, hæc dicen-
tes, prostrati genibus ipsius, veniam postula-
bant de suis commissis sceleribus per baptismi
remedium. Quos suscipiens beatus Antistes,
eum suis clericis, per dies plurimos de disci-
plina et diuina Christiana. Ad vltimum verò
cate-

334 COLLATION. SACRA
catechumenos factos, & triduam peracto
iunio, ex aqua & Spiritu sancto regenera
cos.

Cap. 5 Postquam verò baptismum consecra
sunt, rogabant enixi sanctum virum, vt syna
gogam suam Ecclesiam consecraret in hono
re sancti saluatoris mundi. Quorum petiti
onem adspersus, synagogam illorum, quæ
maior esse videbatur, in nomine vnigeniti
filij DEI redemptoris mundi consecrauit. Et
tunc itaque per diuersas orbis terras nationes
& prouincias mos inoleuit, vt basilicas ple
bas vel oratoria Pontifices Christianæ reg
in honore sancti saluatoris mundi conde
dicare non desinane. Nam antea antiqui
res nostri vel maiores hoc peragere minime
presumpserunt. Sed ad narrationis nostre
ordinem reflectamus articulum. Rogauerunt
autem Metropolitanus prefatum virum, vt
terras synagogas eorum in honore quorundam
dam martyrum consecrando reconcilia
Itaque & huic petitioni libenter animus
commodauit, & quæ illi suggesserunt, deu
uamine fretus, cuncta expleuit deuotus.
Etum est gaudium magnum in ciuitate
non solum de sanitate corporum, quæ
nauerat maxima: sed & de tantis animabus
quæ ab interitu sathanæ ad vitam æternam
fuerunt reuocatae.

Cap. 6, Venerabilis verò & summus Ant

die noctuq; varijs fluctabat cogitationibus de
 hydra, quæ dominicū intra se retinebat cruo-
 rem, valde hæsitans, quid de eo opportunum
 fuisset peragere. Tandem autem salubri reper-
 to consilio, omnium Ecclesiarum, quæ per or-
 bem terræ longè lateque consistebant, inæsti-
 mabili atq; profuturum prouidit consulatio-
 nis remedium. Deinde ampullas præcepit fieri
 vitreas, in quibus portiones misit singulas de
 sanguine & aqua, quæ de imagine Domini
 saluatoris nostri decurrerunt, cuncta quæ a-
 pud vibem iam dictam suo tempore contige-
 rant, suis scriptis vel eloquiis manifestissimè
 vniuersis sanctæ Ecclesiæ filiis utiliter decla-
 raui. Hoc insuper ab his efflagitans, vt per an-
 nos singulos in mense Nouembri, qui apud
 Hebræos est nonus, apud nos verò mensis vn-
 decimus, vno die ipsius mensis, id est, quinto
 idus Nouembris, nō minori reuerentia, quàm
 Natalis Domini vel Paschalis, ista dies præci-
 pua obseruatione colatur.

Hæc est vera & vehementer credula ratio
 de cruce lateris Domini nostri saluatoris, qui
 profuixit de sancta imagine ipsius, quæ cruci-
 fixa est in Syria in Beyto ciuitate. Hic est et-
 iam sanguis ille Dominicus, qui apud plerof-
 que repertus esse dicitur. Nec esse aliter æsti-
 mandum à verè Catholicis, præter id, quod
 scribitur à nobis, quasi ex carne & sanguine
 Christi aliquid possit in mundo inueniri, nisi
 illud,

illud, quod in ara altaris per manus sacerdotum quotidie spiritualiter efficitur. Hac ergo sciens, amantissimi patres & fratres, acceleravi declarare vobis, ad adificationem animarum vestrarum, ad incrementum vestrae fidei, ut & in hoc seire valeatis, quanta sit virtus & pietas Domini saluatoris nostri Iesu Christi. Idcirco in fide fortes estote, & congaudete, quod per magna & obstupenda eius miracula, quae in nostra generatione à Deo sunt parata. Idcirco date illi gloriam cum laetitia gaudetes, & cum nimia compunctione eius maiestati immensas gratias agite, eò quòd fidei suae & scientiae dignos vos fecit esse. Ipsi Christo Iesu saluatori, cum patre sanctoque spiritu gloria sit honorque, laus etiam perennis, qui sempiternum atque indivisum absque initio & sine obitum imperium.

In VII. Synodo, quae est altera Nicæna, sequuntur hæc.

Constantinus sanctissimus Episcopus Constantinæ, quae est in Cypro, dixit: Ecce illi, qui ab immortalitate appellationem sortiti sunt, totam hanc sacram congregationem compunctionem & lachrymas cõpulerunt. Non enim venerandas esse tantummodo imagines sanctorum docuit, sed & maximas qualitates medicandi rationes ab his proficisci. Theodosius sanctissimus Patriarcha dixit: Sed quod

piam dixerit, quam obrem miracula à nostris imaginibus non eduntur: Cui ita sanè cum Apostolo sit responsum: (1. Cor. 14.) Miracula non credentibus data sunt, sed illis, qui in incredulitate versantur. Hi igitur, qui imaginem ita tractabant, infideles erant; qua de causa signum illis datum est à Deo per imaginem, ut ea ratione ad fidem nostram Christianam traherentur. Generatio enim improba & adultera signum quaerit, & signum non dabitur illi. (Mat. 14.)

Gregorius Tironensis li. 1. ca. 22. de gloria martyrum, miraculum de imagine Christi telo traicta.

CAP. VII.

ISTO nunc tempore per credulitatem integram tanto Christus amore diligitur, ut cuius legem in tabulis cordis credentis populi retinent, eius etiam imaginem ad commemorationem virtutis in tabulis visibilibus pictam, per Ecclesias ac domos adfigant, sed & in hoc inimicus semper humani generis gemitus exultat. Nam Iudeus quidam cum huiusmodi imaginem in tabula pictam ac parieti affixam in Ecclesia sæpè vidisset, ait: Ecce seductorem illum, qui nos genusque nostrum huiusmodi verberat, elisamque de pariete, operam vestre, ad domum portans, flammis parat exurere. Sed res mira apparuit, quæ quod virtute Dei fuerit, non potest ambigi. Nam de vulnere

vulnere, vbi imago transfossa fuerat, sanguis
 effluxit. Quod ipse iniquus spiculator, oppo-
 tus furore non sensit. Cum autem per ob-
 scuræ noctis tenebras domum suam fuisset in-
 gressus, lumine adhibito cernit se totum san-
 guine cruentatum: timentisque ne scelus suum
 patefieret, abiectam à se tabulam abdidit in
 obscuris: nec ausus est ultra contingere, quod
 iniquè præsumpsit auferre. Venientes autem
 Christiani ad domum DEI, iconicam non
 inveniunt, stupentesque ac requirentes, quod
 fuerat factum, cruoris vestigia deprehendunt.
 Quod sequentes, ad domum Dei accedunt. De-
 niq; seiscitati de tabula, nihil certi cognoscunt.
 Requirentes autem eam sollicitè, in angulo
 cellulæ Iudæi reperiunt: qua Ecclesiæ redita,
 furem lapidibus obruerunt.

*Quodius Vzalensis Episcopus (qui claruit tempore
 Augustini) in lib. 2. de miraculis S. Stephani, et
 citat Ioan. Molanus lib. de picturis, cap. 3. De
 gine D. Stephani Protomartyris diuinitus data
 & quid per illam picturam Deus insinuate volu-
 rit hominibus.*

CAP. VIII.

CVM immense magnitudinis draco in
 nundinarum Vzali è nubibus propend-
 ret, relicta omni negociatione erat magna
 multitudinis concursus ad gremium Ecclesiæ
 matris. Ad ipsam amici Dei sacratam men-
 riam in facie prostrata iacebat diuersa

LIBER III.

319

dispar quoque sexus, donec Stephani prece su-
 fa, clementia Dei draconem illum subtrahe-
 re. Sequenti die negotiator nunquam cog-
 nitus, aut verius angelus, Sennulo Vzalenfis Ec-
 clesiae subdiacono attulit velum, varijs colo-
 ribus pictū, in quo inerat pictura hæc, in dex-
 tera veli parte, ipse sanctus Stephanus videba-
 tur adstare, & gloriosam crucem proprijs re-
 positam humeris baiulare: qua crucis cuspe
 portā ciuitatis videbatur pulsare, ex qua pro-
 fugiens draco teterimus, cernebatur exire, a-
 mico Dei velut aduentante. Verūm ille serpens
 nosius, nec in fuga ipsa tutissimus, sub trium-
 phali pede martyris Christi contritus adspicie-
 batur & pressus. Talis itaq; pictura veli a sub-
 diacono suspensa est ante memoriam tanti pa-
 tronum: & omnis ætas omnisq; sexus intueri cœ-
 pit, & mirari tanquā grande spectaculum, quo
 scilicet authore, quoue liberatore, draco ille
 extinctus est, hostisque deuictus. Nam reuera
 Dei fuit ad homines quædam allocutio, in ve-
 lo tacite dicentis: O miseri mortales, quale he-
 sterna die draconis euaseritis incendium, vel
 cuius pro vobis aduocati fuerit acceptum suf-
 fragium, isto sequenti die istius veli significa-
 tione intelligite, atq; gaudete: Ecce draconem
 de vestra ciuitate cernitis fugatum & expul-
 sum: ecce conterentem caput eius primū mar-
 tyrem meum: ecce crucis trophæum, per quod
 vicistis inimicum.

De cœmiterio S. Priscillæ virginis Romæ anno 1578.
 in Iulio inuento, de antiquissimis in eodem pistrinis
 & altari, & bis mille sepulchris. Excusum habetur
 ad calcem libelli, Piorum & deuotorum excu-
 citiorum Colon. apud Ludovic. Alector. An-
 no 1579.

CAP. IX.

Superioribus diebus extra portam Salu-
 dam, secundo ab vrbe lapide: in vinea cuius-
 dam Hispani, inter effodiendum sub nigram
 arenam (quam Puteolanam vocant) in vlti-
 mædificia exstruendi, quænit vt profundius effo-
 diendo, magna omnium admiratione, via qua-
 dam subterranea inueniretur atque aperire-
 tur, compertisque ibidem Christianæ religio-
 nis signis, eò personæ religiosæ, Cardinales,
 Prælati, & cuiuscumque conditionis viri con-
 currere cœpere omnes, tam vetustatis studio-
 si, quàm alij, vno ore dicentes, illud esse co-
 miterium B. Priscillæ virginis, iam inde ab in-
 cursionibus Gothorum occultum, in quo as-
 te receptam publicè Christianam fidem, san-
 ctissima scœmina, (vt potè illius agri ac loci do-
 mina) & alij pij viri sanctorum corpora, præ-
 cipuè martyrum, & aliorum Christi fidelium
 defunctorum condebant, atque etiam Chri-
 stiani illi Ethnicis magis suspecti & exosi lau-
 tabant. Ibi præcipua via est satis lata & alta,
 cuius parietibus vtrinque sunt excisæ sepu-
 turæ, vna quidem supra aliam, tanquam

ca seu arcule quædam, ante quarum orifici-
um erant lapides cum inscriptionibus Latinis
& Græcis. Sed plerisque huiusmodi lapides
aut sunt sublati, aut excisi, aut confracti, sicut
etiam ossa sunt sublata. Sed nihilominus ad-
huc aliqua exstant, hætenus autem sunt in-
uentæ bis mille & eo amplius sepulturæ. Ex
ista præcipua via, tot aliæ viæ depressiores &
actiores, tot cuniculi deducuntur, vt subter-
rana quædam mortuorum ciuitas videatur,
instar tamen Labyrinthi viarum ambagibus
implicata, cuius circuitus ad vnum miliarium
existimatur, adeo vt non temerè quis se
committat perquisitioni loci, absque multis
funiculorum globulis ac tædis, atque ignea-
rio si fortè tædæ extinguerentur. Ibi in abdito
quodam recessu capella cum paruulo altari
reperitur. Ibidemq; crucifixi imago picta con-
spicitur cum imagine duorum sanctorum ab
vno latere, ab altero verò vnus matronæ, quæ
existimatur B. Priscilla esse. In pluribus autem
districæmiterij locis est videre pictum pasto-
rem ouem in humeris gestantem, sæpius pari-
ter D. Ignarium inter duos leones, Abrahæ sa-
cificium, & mulierem spongiam in manibus
habentem, hanc credunt esse S. Paxedis ima-
ginem, eius corpus & pariter S. Potentianæ
eius sororis ibidem conditum fuisse sacræ te-
stantur historiæ. Exstant quoq; signa aliarum
imaginum, quæ præ nimia antiquitate cogno-

sci non possunt. Estque locus tanta venustate,
 religione, & sanctitate verendus, vt omnibus
 ingredientibus & benè perpendentibus terret
 quidem incutiatur, & lachrymæ excutiantur.
 Inde est conijcere persecutiones & arummas
 simul & pietatem sanctorum illorum virorū
 primitiue Ecclesiæ: ibi, ad cōfirmationem no-
 stræ indubitatæ & certissimæ religionis Ca-
 tholicæ ritumq; Catholicorum, est videre re-
 ligionem, curam & diligentiam illorum Dei
 amicorum circa humationem corporum. Ibi
 manifestissimè ipsis oculis cernitur, quod Etb-
 nicorum & Idololatrarū temporibus pij illi
 & sancti Dei amici, cum publicè in huius se-
 culi luce non possent, in antris saltem de caue-
 nis terræ pias imagines pingebant, ac venera-
 bantur. Nunc autem inter Christianos ipsos, ob
 nimiam cœcitatē huius temporis, non des-
 sunt, qui ipsas è sacris templis, abradere & de-
 turbare temerario ausu præsumant. Sed quod
 attinet ad cœmiterium, iam portis clauditur,
 nec cuius ingressus datur. Suntque iussi illius
 vineæ Domini & alij sub certis pœnis, quod
 tam lapides quàm ossa inde ablata, Reueren-
 tissimo vrbi vicario consignare debeant. In-
 tercè autem deliberatur, an exstruenda sit
 ibidem aliquod templum.

*Ioannes Zonaras tom. 3. Annalium. De Leone Arme-
 nio Imperat. quibus imposturis inductum fit, vt op-
 pugnaret venerandas imagines.*

Vnde in eum furorem incidit Leo Imperator, ut sacras imagines oppugnaret, exponam. Ei monacho, à quo imperium ipsi prædictum fuerat, gratiam relaturus, per quemdam ex intimis suis dona misit. Is non in ipsum incidit, quippe iam mortuum, sed cum alium inuenisset ibi habitarem, eum, ut quem non nosset accessit. Ille verò (erat enim oppugnator imaginum, eiusq; sectæ vehementissimus propugnator) neq; munera accepit, & eo quo afferebantur, dimisso: se à simulachrorum adoratore nihil accipere dixit. Leoni & regni & vitæ iacturam breui comminatus, nisi adoratione simulachrorum (sic enim venerandas imagines appellabat) abstineret. Hæc nunciata sollicitum fecerunt Leonem: rem igitur eum quodam ex familiaribus Theodoto Melisseno communicat, qui oppugnatoribus imaginum studebat. Is cum dolo aggressus, monet ut negotium cum quodam monacho, quem eisdem secum opinionis esse norat, communicet, & quod ille suasisset, exsequeretur. Virum enim eum plenum esse gratia spiritus, ac res futuras & prævidere & prædicere. Assensu Imperatore monachum convenit, Imperatorem habitu privati hominis ad eum venturum esse indicat, & qua gratia sit venturus, quæque cum eo differenda fiat, instruit. Imperator no-

344 COLLATION. SACR AR
ctu ad monachum agit, mutata veste, ne agno
sceretur, Theodoto comitante. At monachus,
vt ab illo spiritu commentum edoctus, Leo
nem pro Imperatore salutat: & Ne (inquit) ma
iestatem tuam cclaris, neq; imponere velis no
stra vilitati, sed scito te de religione perpeti
sentire, & planè simulacrorum cultorem esse,
& te, & omnes qui tibi parent. Quod si ex Ec
clesiis simulacra sustuleris, & vita & imperi
um tibi diuturnum & fortunatum est futu
rum. Sin minus, scito te breui vtrumque amil
surum, præterea supplicia æterna subiturum.
His Leo auditis, miratus monachum, ob præ
dictionem, vtiq; ignarus impostura Theo
doti, verbis illius captus est, & contra sacro
sanctas imagines vehementissimè sauit, & e
as omnes edicto tolli iussit: cumq; sanctissi
mum Patriarcham Nicephorum in suam sen
tentiam pertracturus esset, ille verò acriter
aduersaretur, & edictum illud & scriptis & o
ratione impietatis argueret: virum iustum ce
legat, qui quidem improbos Leonis motu
præsensisse fertur, qui orthodoxis offendicu
lo futurus esset, Ecclesiæ tumultus occasio.
Nam cum eius capiti diadema imponeret, ma
num suam spinis compungi putauit. Dum au
tem Præconnesium exulantiū abducitur, ma
gni agri magister Theophanes cōfessor, trans
itu illius spiritu cognito (neque enim vido
bat sanctum) cercis incensis & suffitu, em
91

nus eum excipit, & prosequitur, atque illi vicissim eum flexis genibus veneratur, cum neque videret, neque videretur. Quod Patriarchæ comitibus admirantibus, & cui honorem illum præberet percontantibus: respondit, cōfessori Theophani magni Agri magistro: confessionem vaticinatus, necdum enim ea dignatus fuerat.

Venerabilis Beda lib. 3. cap. 2. histor. Eccles. Anglicane, vi de ligno crucis, quod rex Osvaldus contra Barbaros pugnaturus erexerat, inter innumera sanitarum miracula, quidam adolescens sui brachij languore curatus.

CAP. XI.

Ostenditur vsque hodiè, & in magna veneratione habetur locus ille, vbi venturus ad hanc pugnam Osvaldus, signum sanctæ crucis erexit, ac flexis genibus Deum deprecatus est, vt in tanta rerum necessitate suis cultoribus caelesti succurreret auxilio. Denique fertur, quia facta citato opere cruce, ac fouea præparata, in qua statui deberet, ipse fide seruiens hanc arripuerit, donec a gestu à militibus puluere, terra figeretur: & hoc facto, data in altum voce, cuncto exercitui proclamauerit: Flestatum omnes genua, & Deum omnipotentem ac verum in communi deprecemur, vt nos ab hoste superbo & feroce sua miseratione defendat. Scit enim ipse, quia iusta pro salute gentis nostræ bella suscepimus.

Fecerunt omnes, ut iusserat. Et sic, incipient diluculo, in hostem progressi, iuxta meritum suæ fidei victoria potiti sunt. In cuius loco orationis, innumera virtutes sanitarum nescitur esse patratæ, ad iudicium videlicet ac memoriam fidei regis. Nam & usque hodie multi de ipso ligno sacrosanctæ crucis assulas e-cidere, solent: quas cum in aquas miserint, eis-que languentes homines ac pecudes potaverint, siue adsperserint, mox sanitati restituntur. Vocatur locus ille lingua Anglorum Heo-fonsfeld, quod dici potest Latinè cælestis cam-pus: quod certè utique præfatio futurorum antiquitus nomen accepit: significans nimirum, quod cæleste ibidem erigendum tro-phæum, cælestis inchoanda victoria, cælestia usque hodiè forent miracula celebranda. Est autem locus ille iuxta murum illum ad aquilonem, quo Romani quondam ob arcades Barbarorum impetus, totam à mari usque ad mare præcinxerunt Britanniam, ut supra docui-mus. In quo videlicet loco consuetudine mul-to iam tempore fecerunt fratres Hagustalden-sis Ecclesie, quæ non longè abest, aduenientes omni anno pridie, quàm postea idem rex Os-vyaldus occisus est, vigiliis pro salute anima-eius facere, plurimamque psalmorum laude ce-lebrata, victimam pro eo manè sacrae oblatio-nis offerre. Qui etiam crescente bona consue-tudine, nuper ibidem Ecclesia constructa ang-

ded
rem
quia
na
to B
hoc
stor
im
re
para
dam
sua
ante
in gl
con
mole
cere
te, va
ret, v
adce
pater
ret: cr
mino,
gatus
iam ac
vetri
Qui
manu
mife
oblitu

dedicata, sacrationem & cunctis honorabilio-
 rem locum omnibus fecere. Nec immerito
 quia nullum ut comperimus, fidei Christia-
 nae signum, nulla Ecclesia, nullum altare in to-
 to Beeniciorum gente erectum est, priusquam
 hoc sacrae crucis vexillum nouus militiae edu-
 ctor, dictante fidei deuotione, contra hostem
 immaniſſimum pugnaturus, statueret. Nec ab-
 re est vnum e pluribus, quae ad hanc crucem
 parata sunt, virtutis miraculum narrare. Qui-
 dam e fratribus eiusdem Hagustaldensis Eccle-
 siae, nomine Bothelmus, qui nunc superest,
 ante paucos annos, dum incautus forte noctu
 in glacie incidere, repete corrumpens, brachium
 contriuit, ac grauissima fracturae ipsius coepit
 molestia fatigari, ita ut nec ad os quidem addu-
 cere ipsum brachium vllatenus, dolore arden-
 te, valeret. Qui cum die quadam mane audiret,
 vnum de fratribus ad locum sanctae crucis
 ascendere disposuisse, rogauit ut aliqua sibi
 partem de illo ligno venerabili rediens affer-
 ret: credere se dicens, quia per hoc donante do-
 mino, salutem posset consequi. Fecit ille ut ro-
 gatus est, & reuersus ad vesperam, sedentibus
 iam ad mensam fratribus, obrulit ei aliquid de
 veteri musco, quo superficies ligni erat obsita.
 Qui cum sedens ad mensam, non haberet ad
 manum, vbi oblarum sibi munus reponeret,
 misit hoc in sinum suum. Et dum iret cubitu,
 oblitus hoc alicubi deponere, permisit suo in-

348 COLATION. SACRAR.
sinu permanere. At medio noctis tempore,
cùm euigilaret, sensit nescio quid frigidi suo
lateri adiacere. Admotaque manu requiren-
do quid esset, ita sanum brachium manumq[ue]
reperit, ac si nihil vnquam tanti languoris ha-
buisset.

*Fulgos. lib. 1. cap. 6. Comad. Lycosthen. lib. 12. The-
tri. lignea crucis Christi imago sagitta sauciata, san-
guinem emisit. Sagittarius penitentiis ductus, con-
tra Christi hostes bellare cepit.*

CAP. XII.

Imperantibus Ottone & Philippo, in eo bel-
lo, quod pro Germanico imperio inter se
gesserunt, cum permulti se cum rebus suis in
sanum sancti Gouari, haud lōgè à Treuiris re-
cepissent, quia & natura & arte satis munitus
videbatur is locus, eoque oppugnaturus tem-
plum Vernherus Bolanus venisset: qui intus
obsidebantur, cùm suspectam haberent fene-
stram, ne ea hostes aditum sibi in templum fa-
cerent, posita in eo loco crucifixi Christi ima-
gine, quæ lignea erat, satis cauisse rebantur, ne
inde hostes veniret. Sed cum avaritia pro Deo
aurum colat, Sagittarius quidam populario-
nis spe sagittam in eum ipsum locum direxit,
vbi in Christi imagine confixa fuit, & mox
tanquam ex viuente corpore à lignea Christi
effigie sanguis manauit. Ea re territus Vernhe-
rus, cruce sumpta, mare ad bellum cōtra Chri-
sti hostes gerendum traiecit: imago autem sa-
gitta

gittaque sanguine conserat, in hunc usque diem asseruantur.

Comadus Lycosthenes lib. 14. Theatritans M. Fritsibium in Meteoris. Aleator quidam pecunijs amissis desperabundus imaginem crucis saxo serit, quæ sanguinem emisit. Aleator ipse diuina visione horrendè puniuit.

CAPVT XIII.

Bvdæ, Pannoniæ vrbe, duo aleatores ita conuenerant, vt alter in DEI nomine, alter in nomine diaboli luderet. Qui DEVM nequitia fauorem faciebat, pecunias omnes, ipsas quoque vestes amisit: intempesta nocte desperabundus domum rediens, per cœmiterium iter facit. Ibi Saluatoris crucifixi imaginem conspicatus, ira & furore plenus, saxum arreptum violenter fronti illisit. Miraculosè igitur saxum in vulnere hæsit, & copiosus sanguis profluxit. Cœmiterio vicinus habitabat lanus senex podagricus, is per quietem vocem incertam audit: surgeret, & cultro proximum quemuis sibi obuiam factum confoderet. Quam vocem cum tertio iteratam, multis cum minis instantem audiisset, parere decreuit. Itaque cum prius ne mouere quidem sese lecto posset, impigrè surgens, lanario cultro arrepto, in cœmiterium descendens, aleatorem infelicem furibundum sibi obuiam factum cultro confixit. Hoc parrato facinore, iudicis ædes accedens, aditum & colloquium

loquium postulat. Iudex non credere, sed phantasma dæmonis arbitrari. Tandem amissus, somnium & cædem indicat. Cum iam illuxisset, ad cœmeterium conueniunt, cadaver circumstant. Interim dæmones cum terribili ululatu in sublime raptum cadaver, ex hominum conspectu abstulerunt. Ea res, præter vulnus crucifixo illatum, aleatoris perfidiam arguit, & lanium à periculo liberauit.

Europius lib. 21. rerum Romanarum, de quodam Constantino, imaginem Dei genitrici violente, eiusque diuina visione.

CAP. XIII.

Constantinus quidam strator Artabaldi, videns imaginem Dei genitricis stantem, apprehensum lapidem, aduersus eam proiecit, & contriuit: & cum cecidisset, caleauit. Et vidit in somnis stantem sibi Dominam noliã, & dicentem: Noli quàm fortem causam in me operatus fueris, verum contra caput tuum fecisti. Postea verò dum Saraceni aduersus murum congressionem facerent, & agerent bellum, currens ad murum, ut fortis miles infelix ille, eiecitur à lapide transmissio ex Mangone, & contritum est caput eius & facies, dignam impietatis suæ retributionem percipiens.

D. Ioannes Damascenus lib. 3. de venerat. sanctorum imaginum, ex Arcadio Archiepiscopo Cypri. De fuisse

sancto interitu illorum, qui imaginem S. Simeonis mirifici deturbare conati sunt.

CAP. XV.

Contigit diebus illis virum quendam negociatorem ciuitatis Antiochie periculo-
so angore animi detineri, id procurante ma-
ligno dzmone diuque ita anxietate vrgeri, vt
compressione anhelis spiritus penè illum suffo-
carent. Hic quum sanctum Simeonem adisset,
essetque eius deprecatione consequutus sani-
tatem, ita vt nullum videretur eatenus passus
malum, inq; suam domum regressus, pro gra-
tiarum actione erexit sancto illi imaginem in
publico & conspicuo omnibus ciuitatis loco,
suprà fores officinæ suæ. Eam verò quum per-
spexissent infidelium quidam tanto honore
& gloria illustrari, vnà cum luminaribus &
descriptione astrorum ipsam ambientium, im-
pleti zelo homines sui similes, nempè turbu-
lentos & incompolitæ vitæ, conciuerunt ad
seditiosam coitionem, sic vt numerosa multi-
tudo conuenerit, & obstreperas voces edide-
rit, clamando: Tolle è vita qui hoc fecit; ac de-
turbetur imago. Dei autem dispensatione con-
figit, tunc virum non potuisse in sua deprehen-
di domo. Prius enim magno tenebantur stu-
dio, vt eum malè multarent & occiderent, alijs
alia vociferantibus. Istorum nequitia multa &
nimis quam magna in conspectu DEI appa-
ruit, inuidia in super præter omnem modum,
per

per quam dæmoniaco spiritu obsessi in hoc
 conspirarunt, arbitrati se occasionem inueni-
 se concitandæ seditionis, & contumelijs in-
 sectandi sanctum, quòd is sæpenumero coar-
 guisset perfidiam & ipsorum errorem, qui
 gentilium superstitionem sectabantur. Tan-
 tum igitur insanix pondus quum ferre non
 possent, vnicuiquam militum prouinciam
 hanc delegarunt, vt consensu gradibus de-
 turbaret imaginem. Ille quum ascendisset
 manusque expandisset, vt demandatum ex-
 pleret opus, ex alto in imam delapsus terram,
 momento est medius perruptus, & in turba
 non mediocri exortus est tumultus, nihil o-
 minus Redaccensis animis adiecerunt, vt &
 alterum eò adigerent. Et ille quidem ex petre-
 tis manibus, vt imaginem detraheret, in ter-
 ram pariter delapsus, perfractus est. Hoc edito
 exemplo terrore percussis omnes coeperunt se-
 bi ipsis imprimere S. crucis signaculum. Cum-
 que perfidi illi vehementiore insanix fure-
 rent, adiecerunt, vt & tertium ad hoc opus ad-
 igerent. Et hic, vt manus extendit primum ad
 deiicendam imaginem, consimiliter perrup-
 tus concidit in terram. Tunc timor magnus
 inuasit omnes, qui fideles circumsteterant, &
 attoniti super cœcitate ac temerario ausu per-
 fidorum & impiorum, adorata imagine cum
 supplici deprecatione illinc abierunt.

D. Ioannes Damasc. li. 3. de veneratione SS. imagin.
 De

*De quodam Saraceno, qui cum sagittam eiacularus
esset in imaginē S. Theodori, sanguis ex ea profu-
xit, ipse vero cum alijs Saracenis infeliciter periit.*

CAP. XVI.

AGellus est à Damasco miliaribus quat-
tuor distans, dictus nomine Carsaras. In
eo terre tractu, templum est sancto Theo-
doro sacrum, quod quidem templum se-
mel ingressi Saraceni demorati sunt, in eo ex-
crescentes genus omne obscœnitatis & imman-
ditatē per mulieres, pueros, & brutas animan-
tes. Vna igitur dierum, quum considerarent
eorum permulti, simulque fabularentur, ex
his vnus iccit sagittam aduersus imaginem
Theodori, quæ humerum eius dextrum per-
culit. Ex eo vulnere mox exsiliuit sanguis, qui
& ad imam vsque imaginis partem delapsus
est, spectantibus omnibus quod fiebat signum,
simul & impactam sagittam humero sancti &
defluentem sanguinem. Et ne sic quidem spe-
ctatores admirabili hoc signo admoniti ad cō-
scientiam redierunt. Qui sagittam impegit
sancto, nullam egit pœnitentiā. Ne vnus qui-
dem istorum est animo motus, nec è templo
secesserunt, neq; sibi temperarūt ab eius con-
taminatione. Veruntamen extremā dederunt
commissorum vlticem pœnam. Quum enim
familia essent eorum qui incolebant templū,
quatuor & viginti, ad vnū omnes amarulenta
morte extincti sunt; eorum verò qui in vicu-
lo

lo morabatur, nemo interim diem suū obijt. Ipsa autem imago appensa missili sagitta etiam hodie superest, plagam retinens iactu sagittæ impactam, simul & defluentis sanguinis vestigium. Nec pauci eorum sunt superstites, qui fuerunt spectatores, remq; deprehenderunt tunc, quando mirabile signum hoc factum est. Quinetiam ipse ego rei gestæ imaginem spectator, quum inuisissem, quod videram, scripsi.

Ex vita S. Alberti de monte Drepano Carmelite, a thore ni fallor, Ioanne Maria Poliano, quatuordecim 7. Augusti in tomis Laurentij Suriij cap. 24. De quodam, qui cum taxillarum lusu rem perdidisset, imaginis B. virginis & S. Alberti inuocatis, quibus sanguis profusus, auctor sceleris summissus idem.

CAP XXVII.

IN castro Drepanensi quidam taxillarum lusu omnem rem suam perdidit, tanto animi dolore, vt pariter à fide ad desperationem deficeret: & ecce venit ad locum, vbi erant imagines B. virginis & S. Alberti: Eas intuens, dicit ad imaginem S. Alberti: Toties inuocaui te, & non me audisti in necessitatibus meis. Quid igitur causæ est, vt te sanctum prædicæ, cum nulla ratione me potueris iuuare: Absq; vt posthac te pro sancto habeam. Tu quoque Maria, quæ mater gratia diceris, pias aures tuas occlusisti ad preces meas. Inde accepto gladio

dio, utramque imaginem secar, & confestim ex ambabus distillat sanguis multus in terram. Vidit id quidam puer, sublataque voce clamat in sacrilegum. Ille audito clamore, exit è templo, sed repente horrendo existente tonitru, fulminis ictu totus in pulveres ad fores Ecclesie redigitur.

Ex historia violatæ crucis Theodorici Grefemundis, De imaginibus Christi crucifixi & D. virginis, aliorumque sanctorum prope Moguntiam, anno 1383. à quodam vulneratis, ex quibus sanguis uberrim profusus, & de funesto istius iconomachi interitu.

CAP. XXVIII.

ANNO salutis nostræ M. CCC. LXXXIII. Astitit in his regionibus homo quidam, cui nomen Schelkropff: de cuius origine & patria neque aliquid adhuc compertum habeo, neque magnoperè attinet rimari. Humili certè genere, & ex infima plebe fuisse ortum fama consentit, sed qui natalium obscuritatem veluti alter Horostratus incensor delubri Ephesie Dianæ, insigni scelere illustravit, immortaliquadam infamia nominatissimus. Hic ingitur cum alioquin natura præditus esset maligno ingenio, factus est etiam vltro tam licentia quam consuetudine peccandi deterior. Neque flagitijs tamen, sed etiam infamia ipsa delectatus, in lustris & tabernis ætatem agebat. Fuit autem appetentissimus ludi: ex quo plectraque vitiorum genera tanquam vermes è

p utri

356 COLLATION. SACRAR.
putri cadauere vbertim erumpunt. Præcipue
verò impietatis erga Deum inde nascitur, qua
duce Schelkropff tantum nefas admisit, quan-
tum vix omnibus retrò seculis auditum est.
Cum enim aliquando volens pro consuetu-
dine sua fortunam ludo experiri: quosdam
etiam sui similes ad eius rei communionem
illexisset (nam ferè nunquam in magna ciui-
tate complices peccaturo desuere) itum est ab
illis in quoddam diuersorium publicum sine
tabernâ suburbij Maguntini, Filtzbach appel-
lati. Nomē verò & signum ipsius tabernæ ille
erat, dicebaturque vulgò *zu der Blome*.
Cumq; illic aliquamdiu taxillis lusissent, con-
tigit fortè vt Schelkropff parum prospera for-
tuna vsus, pecuniam ferè omnem quam habebat
perderet, multumque detrimenti (opinio-
ne sua) acciperet, quod cum per ludi progres-
sum nedum non emendaret, verum etiam im-
modicè augeret, coepit tandem (vri solebat)
grauiter stomachari, & post conuitia collufo-
ribus dicta, Deum etiam & sanctos bla-
phemare. Sunt qui referant eum hac ita & impio-
tate succensum palâ fuisse minitatum, quam-
cumque crucifixi Iesu imaginem primum ob-
uiam habuisset, ab ea se præsentis damni per-
nas & vindictam repetiturum. Quod etsi hu-
ius hominis impietati plurimum congruebat,
multumq; credibile est, tamē id pro compen-
to affirmare nō ausim. Hoc sanè constat, eum
à so-

à fociis nihil placatiore animo digressum,
peruenisse ad sacellum quoddam inter ædem
diui Albani: & hanc B. Virginis Ecclesiam si-
tum, ubi iam olim hæc simulachra fuerant re-
posita. Plenus erat Schelkropff haud dubiè
impietatis, & qui scelus abominabile iam du-
dum animo conceptum, mox effundere con-
cupisceret, quamprimum ergo ad id sacelli
peruenit, hanc imaginem crucifixi ea, qua vi-
des, atrocitate vulneravit. Pro modo enim ire
quæ illius impetum scelestissimum adiuua-
bat, unico ictu ceruicem crucifixi dissecuit, ita
ut ne vllatenus hæreret quidem. Mox diuæ
Virginis, aliorumque sanctorum signis cruci
adstantibus cæsim & punctim pleraq; vulne-
ra infixit. Haud absimilis lupo, qui maiore in-
terdum cedis libidine, quàm fame percitus in
ouile indefensum grassatur. Hactenus Schel-
kropff debacchatus est, quæ verò sequuntur,
ad vindictam diuinam & miraculum ipsum
pertinent. Terrificus enim & admirabilis ille
cruor, quem hic tibi videre licet, subito ex
vulnibus à crudelissimo illo sicario pas-
sim illatis effluxit, ceu non lignea simulachra,
sed viui homines eam iniuriam perpeffi fo-
reat. Crederes Deum ipsum tanto scelere ap-
petitum quodammodo indoluisse, tam su-
pendo miraculo veluti manifesta doloris con-
fessione, mortales ad vindictam faciendam
animasse. Schelkropff autem iam expleta im-
pietate

358 COLLATION. SACRAR.
pietate sua, siue nutu Dei affixus, siue ipso cru-
oris miraculo exterritus: inde pedem non
mouit, donec à superuenientibus in flagran-
tissime deprehensus, & in urbem Maguntinam
captiuus deductus, est, non iam lux, sed
diuinæ iræ memor, anxiusque metu pec-
corum, quas paulò post dedit, non quidem fla-
gitio suo respondentes (non enim tantæ impio-
tati par supplicium excogitari poterat,) sed qui
homini homines infligere debuerunt: viuis
enim in cõspectu populi exustus est, non lon-
gè ab urbe eò in loco, quem Iudæorum hære-
ticiam vulgò appellant, quod Iudæi quondam
cadauera sua illic humare solebant. Hac morte
impiissimus ille Schelkropff consumptus est.
Imagines verò vulneribus & cruore insignes
ab ædificula illa veteri ad hoc templum summa
veneratione sacerdotum manibus translatæ
fuerunt: vbi in hodiernum vsque diem terri-
ficus ille cruor visitur, & admodum religiose
colitur, multiq; mortales variè afflicti susce-
ptis votis Dei Opt. Max. clementiam experiri,
& salutem adepti sunt. Exstat de hac ipsa re
prolixum & elegans carmen eiusdem Theo-
dori Grefemüdi, quod ne lectori fastidio esse-
mus, omisimus. In fine verò eiusdem carmi-
nis, inter alia complura epigrammata, insertum
est distichon, totius negotij summam, & nu-
merum anni quo contigit complectens, quod
hic subiicimus.

Ad ludum Schelkropff statuarum fossat,

Perfatus, tentatus, igne crematus obit.

Sunt quoque qui affirmant, peracto facinore, brachium ipsius Schelkropffij diriguisse, neque in hodiernum vsque diem gramina istic loci, vbi facinus admissum est, succrescere.

De muliere ab inenite aetate clauda, quae cum in Ecclesia Embricensi coram imagine Deiparae virginis prouoluta oraret, membrorum integritatem consecuta esset.

CAP XIX.

Multò aliam mentem habuit non ante multos annos in ciuitate Embricensi, foemina quaedam Odilia VVyeri vocata, à prima aetate clauda, quae vel diuino nutu, vel sola animi pietate ducta, cum ad Ecclesiam S. Aldegundis, quo poterat modo progressa esset coram imagine S. virginis Deiparae prouoluta, preces suas in sinum pietissimae matris effudit. Nec multò post exurgens, laetabunda comperit se insperatam debiliū membrorum sanitatem consecutam. Pulsata mox ob facti miraculum, & populi laetitiam omnes campanae. Vidit autem eandem mulierem & claudam & membris integram, ipsumque campanarum pulsū audiuit probatissima quaedam matrona Anna nuper in Domino defuncta, mihi propinquo cognationis gradu coniuncta, aliisque insuper testes rem suis sermionibus confirmauerunt. Eadem matrona vidit

360 COLLATION. SACRAR.
vidit eandem imaginem vberimè lachry-
mantem, adèd vt religioso quodam viro la-
chrymas abstergente, nouè defluerent, & po-
storiale madefacerent. Pullatà ob facti mira-
culum omnes eo tempore campanè. Contigit
autem circa annum Domini 1527. Incipiebant
id temporis grassari diuersæ hæreses, quarum
occasione hodie vniuersum Belgium miserè
ac scèdè turbari videmus. Vltima est dacatu
Cliuensis ciuitas istic loci Embrica, ditiori-
bus tumultuantibus contermina, quæ videtur
tunc precibus Deiparæ virginis obtinuisse, vt
sit turbaram & seditionum limes & pellulus,
ne procellæ turbaram in ipsam vel vltra illam
tam furioso impetu inundent, quâto in ipsam
Belgium etiamnum defæuire conspiciuntur.
Sic legimus olim D. Stephanū visum esse pro
ciuitate Metensi, *Gregar. Turc. lib. 2. ca. 6. hist. v.
Francor.* Oniam quoq; & Hieremiam pro po-
pulo Iudæorum intercedere, aliosq; complu-
res sanctos, vti videre est libro 4 huius operæ
cap. 22. & sequentibus.

*De quodam qui Augustæ Vindellicorum imaginem D.
virginis matris violans, in furias actus interijt*

CAP. XX

ANno 1536. Senatus Augustæ Vindelico-
rum instigantibus nouæ doctrinæ perco-
nibus, vniuerso vrbe clero mandauit, vt ante
Solis occasum vrbe excederent. Eadem igi-
die circa horam vndecimam reuerendus
nobis

nobilis vir D. Philippus N. Decanus Ecclesiæ Cathedralis, templum idem cui præerat, ingreditur, visurus quid rerum in eo molirentur. Cumque altaria omnia illæsa videret, statuas quoque illæsas & inuiolatas vnum in locum congestas, tandem videt quendam D. virginis matris statuam pallio ceruleo coopertam, ac iuxta chorum ad parietem erectam, inuadere, & confringere conatam. Quem cum increpasset, illeq; alio se protiperet, mox furis Parthenomachus ille & æstro corripitur, interrogatusque quid sibi accidisset, hoc solum respondit: Mulier ceruleo pallio vestita, me insecuta, manu me pupugit, ac tandem durante insana mentis impotentia & furore exinctus est. Hæc nobis retulit primarius quidam Principis Electoris Consiliarius, multis honoratis viris præsentibus.

Ex violata D. virginis genitricis imagine lac & sanguis profluxit. Iconomachus fluxum sistere non valens, seipsum submergit.

CAP. XXI.

IN Monasterio Montis S. Ruperti, vbi requiescit corpus S. Hildegardis, propè ciuitatem Bingam infra Moguntiam, contigit anno Domini 1302. quendam militem, animo sacrilego in templum irrepere. Cumq; apud altare quoddam imaginem virginis Deiparæ depictam videret, quæ in pectore quinque gemmis crystallinis decorata erat, prorepit

Q ad

ad imaginem, & gemmas quattuor scalpendo
luxauit & extraxit. Cum verò ad quintam si-
mili modo luxandam progredederetur, ecce in-
temerata virginis castissimum pectore con-
trectationem, excanduit, stupendoque prodigi-
o mox ex quinta gemma arcuata, quæ sacra-
tissimis vberibus inerat, lac & sanguis pro-
fluxerunt. Sacrilegus miles viso prodigio ex-
palluit, arreptoque puluere, fluxum sistere co-
natus est, nec potuit, quin lacteus ille sangui-
neusque liquor magis magisque profluere
moxque præ mentis inopia in profluentem
Nahum procurrit, ac seipsum miser submer-
git, in virginem Deiparam impius, in seipsum
crudelissimus. Lacteus ille sanguineusque li-
quor à sanctimonialibus istius loci collectus
vitroque exceptus, in sacrarium diligenter re-
positus est, ubi etiamnum asseruatur, & à mul-
tis religiose visitur.

*De Iconomacho quodam, D. virginis imaginem de-
turbante, & à Deiparæ virginis puero seipsum
re puniso.*

CAP. XXII.

CIRCA annum Domini incarnationis
1577. cum passim in toto penè Belgio Icono-
machii in templa & imagines irruere ce-
pissent, contigit in celebri quodam pago Lo-
keren appellato, quatuor miliaribus à Gan-
dauo distito, quendam D. virginis Deiparæ
statuam

statuam inuadere ac demoliri, cumq; magno labore tandem imaginem luxasset, decidens illa, sui ipsius casu, vindictam infixit iconomacho. Nam casus iste imaginis, nunc diuino sic accidit, vt puellus ille Christus Dominus, quæ virgo mater vlnis gestabat, quantumcunque antea blandulus, nunc vitrici manu (quam arte sculptoris protensam habebat) recta in caput ipsamque maxillam iconomachi impingeret, eandemque velut armilla quadam acuta perforaret, sicut de Leuiathan apud Iobum legimus, (Iob. 40.) & Psalm. 31. In chamo & freno maxillas eorum constringe, qui non approxinant ad te. Quamquam hic animo præpostero nimis approximauerit. Historia ab oculatis & fidedignis testibus in confesso honoratorum virorum nobis relata est.

De imagine virginis Deiparæ, quæ nulla iconomachorum vi aut rabie deturbari potuit.

CAP. XXIII.

Antuerpia, celeberrimo totius Belgij oppido, cum iconomachi anno 1566. ac deinceps, Ecclesias passim vastarent, in Monasterio Franciscanorum eodem furore debacchari sunt, cumq; altaria, imagines & statuas vniuersas essent demoliti, progressi sunt ad imaginem B. virginis Deiparæ amictam Sole, & Lunam sub pedibus habentem, ex laqueari Ecclesiæ dependentem, hanc verò nulla vi nec arte, quantumcunque fatigaretur, luxare, necdunt

Q²

nedum deturbare potuerunt, inuicta illa & immota, inuitis omnibus istis perdurante, & de furore hostium suorum triumphante. Ipsi nos candam imaginem eodem in loco etiam tum pendētem paulò post conspeximus. Non haberent homines isti in Christi & sanctorum eius venerandas imagines potestatem vel minimam, nisi data illis esset desuper. Qui legem posuit aquis, ne transeant fines suos, idem & eiusmodi hominum rabiem vel minimo nutu coëcere potest, & sæpenumero vel miraculosè coërcet, vel exertam in se uolūque sanctos rabiem, cum acceperit tempus, seuerissimè vindicat.

De tribus Deipara virginis imaginibus, ab incendio circumquaq; grassante diuinitus conseruatis.

CAP. XXIIII.

Circa annum Domini 1533 oppidum Delphense in Comitatu Hollandiæ, incendio conflagrauit. Erant autem id temporis in eodem oppido tres imagines Deiparæ virginis præ ceteris omnibus præcipuæ artis, uenustatis & uenerationis. Prima in antiquo templo, altera apud domum Senatoriam, tertia iuxta ædes Prætoris. Grassante incendio omnia circumquaque flammis vastata, atque in cineres redacta fuerunt: tres uero istæ Deiparæ virginis imagines, quæ multis inde ab annis pietatis & religionis ergo istis in locis erectæ erant, inuiolatæ & illæsæ penitus permanse-
runt.

runt. Sic placuit altissimo, sacratissimæ atque integerrimæ matris suæ iconas honorare, qui dum in assumpta ab ea carne homo inter homines conuersaretur, non dedignatus est teneræ virgini & putatio patri subditus esse.

(Luc. 2.)

De puella, quæ voto ante imaginem Deiparæ facto, à diuina infirmitate conaluit: ipsa verò imago iam ante ex nimia vetustate caduca, ac postmodum per platearum confragosâ raptata ab hæreticis, illæsa permansit.

CAP. XXV.

Præsentem historiam, & tres præcedentes, retulit nobis quidam doctrina, ætate & vitæ sanctimonia admodum venerandus, qui Delphis agens, anno Dominicæ incarnationis 1535, habuit istuc inter cæteras religiosas virgines, quandam suæ confessionis filiam, circiter 10 annorum. Quæ cum id temporis aliquandiu graui premeretur infirmitate, puellæ matertera, etiamnum superstes, templum, quod ibidem vocant Nouum, ingressa, ante quandam imaginem dolorum sacratissimæ virginis in orationem se resoluens, vouit tantum frumenti, quantum infirma iuuenula ponderaret. Quo voto præstito, mox puella pûssinæ sanitati restituta est. Imago verò illa tantæ fuit antiquitatis, vt planè esset cariota, necessumque esset ex eslo capiti nouum substituere. Quin & brachium longa vetustate luxa-

Q 3 sum,

tum, vno duntaxat clauiculo firmatum, qualitercunq; adhuc corpori exco adhaerebat. Hæc Deiparæ imaginē iconomachi anno 1566 toto Belgio tumultuantes inuaserunt, iniectisque funibus, è loco sacro trahentes, per vaiuersam ciuitatem, per aspera & contragosa loca passim raptauerunt, nec tamen ex tanta concussione vllam accepit læsionem, quæ ex carie & nimia vetustate iam ante erat plane fragilis. & cadaua, alteroque brachio profus luxato.

Porro de admirandis id genus miraculis, & varijs beneficijs humano generi per virginem Deiparam variis in locis collatis, multi præclara scripsere volumina. Apud veterem quoque Oetingam Bauariæ in sacello D. virginis Mariæ, quam multi diuersorum hominū languores & morbi non solum prioribus sæculis, sed etiam æuo nostro, sacratissimæ virginis beneficio diuinitus curati sint, prolixè describit D. Martinus Eisengreinius in libro de sacello B. virginis apud veterè Oetingam. Nos ex plurimis probatissimis authoribus paucissima duntaxat decerpimus, quæ lectorem non omninò fastidiosum aut prophænum & afficere, & ad pienssimæ virginis cultum merito excitare possint.

Rome in templo D. Antonij conspicitur imago hominis ardentis depicta, cum hac inscriptione.

MArcus Brixianus miles admota ara D. Antonij manu, periurus, vltore numinis igne correptus, moritur Idibus Augusti, anno 1537.

quomodo apud Embricam quidam imaginem D. Antonij inuadens & pedibus conculcans, horribili totius corporis incendio, & morte diuinitus sit punitus.

Publico multorum sermone, editisq; scriptis constat, atque etiamnum hodie suspensites sunt viri fide dignissimi, qui nobis retulerunt, eo ipso tempore cum Gælij in Belgio tumultuarentur, & Guilielmus Comes Montensis Aurangie Principis Guilhelmi Sororius, Monasterium Franciscanorum prope Embricam ab eiusdem Comitibus Maioribus, ve ferret, quondam religiosè fundatum, demoliretur, (cuius demolitionis per menses aliquot successiue durantis, postremos actus ego ipsemet vidi) quendam hominem nouis dogmatibus dementatum superuenisse, & omnibus iam statuis, imaginibus & altaribus, vastatis & exturbatis, inuenisse adhuc residuam statuam D. Antonij. Quam iste protinus proteua manu corripens, in terram collisit, pedibusque conculcauerit, & quibuscunque poterat modis exagitauerit. Euenit autem, vt forte assisteret mulier quæpiam Catholica, quæ hominem compellans, ait: Quid in te

Q 4

pecca-

peccauit D. Antonius, quod statuam eius, tam indignè exagitas? Ille protinus in proteruam hanc vocem prorupit: Quid tu mihi obstrepis de S. Antonio? Si quam ille vim aut virtutem habet, eam declaret. Nec mora, euertigio iste in sanctum blasphemus, igne facto, quem vocant D. Antonij, corripitur, totoque corpore ustulatur, & tandem sacro igne totus Deo vindicante, excarnificatus, animam exhalat.

D. VVilhel. Lindan. lib. 2. cap. 1. de fugiendis idolis.

In ciuitate Hasselensi Gæstis templi imagines cæca nolite confringere volentibus, omnium lucernarum lumina bis terue miraculosè esse extincta, illi commemorat Laurent. Surius in Chronicis.

CAP. XXVIII.

CVM Hermannus Moder, seditiosorum fax apud Hasselense oppidum Hasbanie Leodiensis diocesis anno 1566. bis ter in templum venisset, vt SS. imagines confringeret, fuit lucernarum lumen bis ter extinctum: denique cum rogi immanem excitasset, vt iniectas in eum SS. imagines exureret, fuit ille rogi iniectis venerandis imaginibus haud aliter subito extinctus, quàm si copiosissimo fuisset imbri perfusus. Ita quidem Deus Opt. Maxim. sacras imagines, & tutatus est, & alicubi vltus, quemadmodum fide dignissimi viri nobis narrare, etiam seueriter sub Dei iudicio admoniti, non dubitarunt, quorum plura exempla Ecclesiastica dabit historia. Hæc tibi

D. Lin-

D. Lindanus. Mirum verò est, istud hominum genus, toties ac tam variis modis diuinitus corripì, miraculis terreri, flagellis conteri, vindictis cœlestibus puniri, nec tamen eruditi, vt errorum suorum vesaniam & impietatem agnoscere ac respiscere sustineant! Vtinam vel cum brutis asinis discant ea cauere, in qua toties infelicitè impegerunt.

D. V. libel. Lindanus lib. 2. de fugiendis idolis cap. 1.

Item Apologetici ad Germanos Tom. 2. cap. 11. De Gæsijs stauam D. Antonij inuadentibus, & diuinâ eorundem vindictâ.

CAP. XXIX.

ANno illo Gæsiaco 1566 cùm per Belgiam passim iconoclastæ in venerandas sanctorum imagines defœuissent, Busciducis accidit, quosdam D. Antonij imaginem concidere, vt incendio via publica abolerent. Verùm quid accidit, non sanè impunè tulere impij: euestigiò namque illa peste, quam D. Antonij iam olim appellamus Christiani (quod illi depellendæ sint eius, apud Deum pij experti sæpe Patronum) corripuntur, totoque vtriusque corpore instar granerum piperis, pestilens ille ignis ebullit: domum sese recipiunt infelices, quorum plaga focij deterriti, rogam deserunt trepidi. Tam atroci atque voraci consumebatur miseri totum per corpus incendio, vt postridie impiam efflariint animam, & funesta reliquerint cadauera variorum colorum

Q rum

370 COLLATION. SACRAR.
rum stigmatibus, ceruleis, parafinis atque insig-
nita. Istud tam est tota vicinia notum, ut plu-
mos huius rei non solum audierimus con-
diter historiam ad vivum depingentes, additis
etiam tam sacrilegorum, quam familiarum no-
minibus: sed publici etiam viderimus Notarii
fide non indigni neque obscuri testimonium.

*D. VVilhel. Lindanus lib. 2. cap. 1. de fugiendis idoli-
De tribus militibus Hugonotis, qui stant ad An-
tonij inuadentes horrenda morte perierunt: tertius ve-
ro precibus circumstantiâ adiutus, cū totum terris
febre aestuaret, tandem peracto sacrificio et adhibita
aqua benedicta, sibi restitutus errorē suum agnouit.*

CAP. XXX.

ANno 76. in Gallijs vsu venisse scribunt,
cuius talem historiam Parisiis impressam
vidimus, quæ hic ruditer est transfusa.

Anno Domini 1576. 21. Iulij, dum Dux A-
lensonius frater regis Franciæ esset in vico Ca-
stillon, & excubiæ pedestrium copiarum in
villa, quæ dicitur Soulei, à dicta ciuitate vno
plus minus miliari distante, agerentur, tres
milites malè feriari deprehenderunt præso-
bus imaginem B. Antonij in petra erectam,
ac post multa scandala, ludibria & disteria in-
eam congesta, caput quidem imaginis galeæ
manus verò armarunt hallebardia, talia cum
exsecratis blasphemis euomentes, Tu, si quis
vales, si qua tibi potestas, in praesentiarum num-
tam demonstra cōtra nos, ac te defende. Quo
dicto

dicto suis armis imaginem impetunt multis
 ictibus. Quibus non contenti, vnus eorū bis,
 aut ter displosa bombardā, imaginem illā op-
 pugnat aggreditur, ac eius faciem inter men-
 tum & inferius labrum iacularus globulo tor-
 mentario lacerat sacrilegus. At non impunē.
 Nam eodem momento ille impius magno e-
 iulatu exclamans, horridumque eiulans, To-
 rus, inquit, ardeo, totus comburo, statimque
 prolabitur mortuus in terram. In cuius facie
 eodem loco, vbi imaginem globo violarat, vi-
 ce reddita ignis scelerum viadex, qui totum
 inde os replebat, velut via facta erumpēs per-
 luxit eum deuorans, etiam cum iam miseram
 exhalasset animam. Secundus autem non mi-
 nus sentiens Dei omnipotentis manum, ex-
 clamat quoque, ignis vim se ferre non posse,
 volensque intestina tormenta per aquam ef-
 fugere, in torrentem proximum præceps insi-
 lit: nec Dei præsentiam effugit. Nam statim
 aquis submersus & suffocatus interiit.

Porro tertius cernens suorum miserabilem
 exitum, sui impos ac totus exanimis humili
 affligitur, ac deportatus in proximam domū,
 totus feruentissimis febribus a stuabat, adeoq;
 violentus, vt miserum de se spectaculum o-
 mnibus exhiberet. Cuius miseria permoti co-
 gnati, amici maximè commilitones Catholi-
 ci, ad templum velut ad asylum confugere,
 Deo patri (sacerdote perquisito) sacrificium

Q⁶ media-

mediatoris solemnī cantu coram imagine & Antonij immolare, ac unanimiter cateruatim proruentes tam milites quā diēti loci incolæ Deum summa animi deuotione pro miseri fratris salute comprecari, postquē sacrificium & multas preces afflictum inuisere, præmissisquē multis aliis orationibus, aquam ei benedictā sacerdos adspergebat. Euestigiō ille miser sibi redditus, crimen agnoscit, Dei misericordiam in clamat, ac manus tendens in cælis, humilibus ac magnis precibus suum errorem professus accusans, omnium deprecationes supples ambit, vt pro ipso Deum clementissimè impellent. Nec defuit diuina misericordia: nā statim pristinae valetudini ac menti restituitur eaquē etiamnum hodie fruitur. Hæc veraciter sub oculis plus quā trium millium hominū palam gesta docent, quam reuerentiam venerationis sanctorum imaginibus debeamus, nam etsi numen in illis nullum sit: tamen eorum nobis reficiens subinde memoriam, quos representant, ac ad gloriosa Dei in suis sanctis opera collaudanda, eorumquē pia patrocinia imploranda, plerosque Christianorum exstimulant. Quin & contumelia illata ipsis in Deo seruos, immō in communem Dominum redundat. Qui hic aliquando etsi silere videatur, non tamen silebit semper. Hactenus ex libello illo anno 76. Parisijs impresso apud V Vilhel. Merlin.